

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VLIV SOCIOPATOLOGICKÝCH JEVŮ NA
KRIMINALITU MLADISTVÝCH**

Autor práce: Vratislav Kšanda

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KŠANDA, V. Vliv sociopatologických jevů na kriminalitu mladistvých :
bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií,
2017. xxx s. Vedoucí bakalářské práce : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: mladiství, kriminogenní faktor, patologické jevy, příčiny

Bakalářská práce pojednává o vlivech sociopatologických jevů, které mají dopad na kriminalitu mladistvých. Práce nás seznámí se základními pojmy týkající se této problematiky, zároveň se bude snažit shrnout veškeré známé poznatky, jež se zabývají touto problematikou. Pomocí studia dat z literárních zdrojů a z nich vycházejících poznatků budou nalezeny příčiny patologických jevů, které mají za následek delikventní chování. Praktická část bakalářské práce se bude zabývat analýzou statistických dat kriminality mladistvých a dotazníkovým šetřením, jež je zaměřeno na zjištění veřejného mínění o problematice sociopatologických jevů mladistvých. Na závěr budou podány návrhy, které by mohly přispět alespoň k částečné eliminaci kriminality mladistvých.

ABSTRACT

KŠANDA, V. *Leadership and Management Skills : Bachelor thesis.* České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2017. xxx p. Supervisor : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: juvenile, criminogenic factor, pathological phenomena, causes

This bachelor thesis deals with of influence sociopathological phenomena which have an impact on the juvenile delinquency. Work introduces us to the basic concepts regarding this issue and concurrently will try to summarize all known knowledge dealing with this issue. With the help of literary sources and based on them knowledge the will be found causes pathological phenomena that result in delinquent behaviour. The practical part of this work will deal analysis of statistical data of juvenile delinquency and questionnaire survey which is focused on the findings of public opinion on juvenile delinquency. In conclusion the proposals will be proposed which will contribute to the partial elimination of juvenile delinquency.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce.....	9
2 Základní charakteristika a pojmy.....	10
2.1 Dítě.....	10
2.2 Mladistvý.....	11
2.3 Kriminogenní faktor.....	11
2.4 Patologické jevy.....	12
2.5 Norma a přizpůsobení.....	13
2.6 Kriminalita a delikvence.....	14
2.6.1 Znaky trestné činnosti mladistvých.....	15
2.6.2 Druhy trestné činnosti mladistvých.....	15
3 Kriminogenní faktory kriminality mladistvých.....	17
3.1 Vnitřní faktory.....	17
3.1.1 Biologické faktory.....	17
3.1.2 Psychické faktory.....	18
3.2 Vnější faktory.....	19
3.2.1 Rodina.....	19
3.2.2 Vrstevnická skupina.....	19
3.3 Příčiny a podmínky vzniku kriminality mladistvých.....	19
3.4 Rodinné prostředí.....	20
3.5 Vrstevnické skupiny.....	24
3.6 Škola jako rizikový faktor.....	28
3.6.1 Agresivita a agrese.....	29
3.6.2 Přímá a nepřímá agrese ve školách.....	29
3.7 Vliv médií.....	31
3.8 Vliv počítačových her.....	35
4 Analýza statistických dat kriminality.....	38

5 Analýza dotazníkového šetření.....	41
6 Návrhová opatření.....	49
Závěr.....	51
Seznam použitých zdrojů.....	53
Seznam tabulek a grafů.....	54
Přílohy.....	55

Úvod

V průběhu života se dostává člověk do spousty situací či problémů, jejichž následné řešení je do určité míry může, ale i nemusí nikterak ovlivnit. Nejohroženější skupinou jsou samozřejmě děti a mladiství žijící a vyrůstající v prostředí, kde na ně působí řada vlivů. Největší kriminogenní faktor, který na děti a mladistvé působí mnoha vlivy už od narození, je rodina, druhým faktorem je společenský život mimo domov - škola, zájmové kroužky a volnočasové aktivity s kamarády. Nepůsobí na ně jen vlivy pozitivní a přínosné, ale také vlivy negativní, někdy až nebezpečné. Jestliže se člověk nedokáže záporným jevům bránit, dochází u něj k chování a jednání, které se označuje jako sociálně patologické. Nejvíce se jedná o užívání návykových látek, záškoláctví, dále kriminalitu a různé formy patologického chování. V dnešní době se čím dál tím více snižuje věková hranice u dětí, které se s těmito jevy setkávají tváří v tvář.

Patologické jevy u mladistvých jsou v dnešním světě důležitým tématem, kterým se zabývá několik vědních oborů. Příčiny patologických jevů a následné kriminality mladistvých mají nemalé zastoupení na dopad společnosti. Toto téma jsem si vybral ze dvou důvodů. Tím prvním je samotný náhled do problematiky a zorientování se v ní. Druhým důvodem je oživení samotného tématu a snaha dát najevo, že toto je pro budoucnost skutečný problém naší společnosti, a každý by se měl nad tím zamyslet a říct si, co je dobré pro to, aby se tyto jevy objevovaly co nejméně. V bakalářské práci se chci zaměřit na kriminogenní faktory a jevy s tím spojené.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je poznat podstatu patologického chování a zjistit, proč k němu dochází a jaké jsou příčiny. Prvním dílčím cílem je zjistit, zda je obeznamenost o problematice sociopatologických jevů u mladistvých u lidí, specificky u dospělých, dostatečná. Druhým dílčím cílem je najít možnosti preventivního opatření, které by přispěly alespoň k částečné eliminaci kriminality mladistvých. Vybraných cílů chceme dosáhnout pomocí studia literárních zdrojů, analýzou dat z policejních statistik a především výsledku dotazníkového šetření.

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou částí. První část se bude zabývat teorií a druhá část bude praktická. Teoretická část bakalářské práce bude objasňovat základní charakteristiku a pojmy, jako například: kriminogenní faktory, patologické jevy, patologické chování atd., kterými se daná problematika zabývá. Definice budou čerpány z vlastních poznatků a literárních zdrojů. Další kapitola bude zaměřena na kriminogenní faktory kriminality mladistvých, budou rozebrány jednotlivé kriminogenní faktory, např.: rodinné prostředí, škola, společenské prostředí a podobné, které mají zásadní vliv na vývoj a chování mladistvých. Poslední kapitola teoretické části se bude zabývat příčinami sociopatologických jevů, jež mají přímou spojitost se sociálním prostředím a osobností pachatele. Příčiny se pokusíme objasnit za pomoci tří hlavních teorií, které mají spojitost s kriminálním chováním.

V praktické části bakalářské práce se budeme věnovat analýze výsledků policejních statistik a dotazníkového šetření, jež potvrdí, nebo vyvrátí dané hypotézy. Výsledky výzkumu budou analyzovány, budou vyvozeny závěry o podstatě a příčinách patologického chování mladistvých a dále bude vyvozen závěr o obeznamenosti dospělých, o kriminalitě mladistvých a bude navrženo možné preventivní opatření, které by přispělo alespoň k částečné eliminaci kriminality mladistvých.

Bakalářská práce bude vypracována pomocí dat získaných studiem literárních zdrojů a částečně také z internetových zdrojů a obsahové analýzy s cílem uspořádat poznatky a odhalit skryté souvislosti. Tyto metody se prolínají celou bakalářskou prací.

2 Základní charakteristika a pojmy

Mládež je souhrnné označení pro děti mladší patnácti let a mladistvé. Konkrétně tyto dvě skupiny jsou nejvíce ovlivněny psychickým a fyzickým rozvojem, který jim umožňuje hlubší začlenění mezi sociální skupiny. Rozvoj dílčích psychických vlastností i celé osobnosti je určen individuálně, a to na základě vnějších podnětů, které vedou ke vzniku osobní zkušenosti a následně k psychické změně. Způsob zpracování těchto podnětů je převážně v různé míře předurčen genetickými předpoklady. Psychický vývoj závisí na individuálně vzájemném působení vrozených dispozic a souhrnu různých vlivů prostředí.¹

2.1 Dítě

Pojem dítě lze popsat několika pohledy. Obecná psychologie popisuje pojem jako předškolní období dítěte, které trvá od 3 do 6-7 let. Zakončení této fáze není určeno jen fyzickým věkem, ale především sociálně – nástupem do školy. Školní věk nastává v období, kdy dítě chodí na základní školu. Lze to chápat jako období oficiálního vstupu do společnosti. Dobu, kdy dítě chodí do základní školy, můžeme rozdělit na tři dílčí fáze. První fází je raný školní věk, jenž trvá od nástupu do školy, tj. přibližně od 6 do 9 let. Pro dítě je charakteristická změna sociálního postavení dalším impulzem pro vývoj jeho osobnosti i různých dílčích schopností a dovedností. Druhou fází je střední školní věk trávající od 9 let do 11-12 let. V průběhu této fáze si dítě utváří určitou pozici ve škole, jež začíná předurčovat jeho budoucí sociální postavení. Třetí fází je starší školní věk, resp. období druhého stupně základní školy. To trvá do zakončení povinné školní docházky, tedy přibližně do 15 let.²

Podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“ nebo „ZSVM“) §2 odst. (1) Není-li zákonem stanoveno jinak, pak se rozumí písm. a) mládeží děti a mladistvý, písm. b) dítětem mladší patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku.³

¹VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha, 2012, s. 12.

²VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha, 2012, s. 176-178.

³ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb. O odpovědnosti mládeže a za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů*. Česká republika [online]. 2003. Dostupný z WWW: <<http://zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>

„Podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku §126, se dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.“⁴

Trestní zákoník vysvětluje pojem dítě jako osobu mladší osmnácti let. Ovšem z pohledu trestní odpovědnosti je dítětem ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctého roku svého života. A jemu může být uloženo např. výchovné omezení, napomenutí s výstrahou atd.

2.2 Mladistvý

Zpravidla po ukončení povinné školní docházky a získání občanského průkazu se mladistvý neboli pozdní adolescent posune od sjednoceného povinného postavení žáka základní školy na novou úroveň.⁵ Mladistvý má před sebou volbu budoucí profese, možnost výběru závisí převážně na jeho školním prospěchu, ale mohou jej také usměrňovat individuální, eventuálně rodinné přednosti. V osmnácti letech dosáhne mladistvý plnoletosti, a to nejen po právní stránce, ale funguje to také jako jeden ze sociálních mezníků dospělosti.

„Podle současného práva získává osmnáctiletý člověk svobodu pro své rozhodování, může např. uzavřít manželství, ale je také plně zodpovědný za své jednání.“⁶

Podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže §2 odst (1) písm. c) „Mladistvý je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.“⁷

2.3 Kriminogenní faktor

Tento pojem „sociálně kriminogenní faktor“ lze obecně vymezit jako faktor mající vliv na vznik a vývoj sociálně patologického jednání, které má negativní vliv na chod a rozvoj společnosti. Kriminogenní faktory dělíme na příčiny kriminality a podmínky kriminality.

⁴ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Česká republika [online]. 2009. Dostupný z WWW: <<http://zakonyprolidi.cz/cs/2003-40>>

⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha, 2012, s. 371.

⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha, 2012, s. 452.

⁷ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb. O odpovědnosti mládeže a za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů*. Česká republika [online]. 2003. Dostupný z WWW: <<http://zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>

2.4 Patologické jevy

V posledních letech si můžeme povšimnout značného nárůstu jevů, jež označujeme jako sociálně patologické. Tyto jevy můžeme vidět prostřednictvím médií, jako je televize nebo novinové články, ale především se k nám dostávají bezprostředně z našeho okolí. Jde zejména o různorodou škálu jevů, které vnímáme z hlediska společenského hodnocení za nechtěné nebo nežádoucí. Každý takovýto individuální jev má svůj rozsah společenské nebezpečnosti. Čím je tato škodlivost a nebezpečnost pro okolní svět vyšší, tím větší je také zájem o jeho řešení. Problematika takovýchto jevů u mladistvých, jako jsou např. krádeže, vandalismus, toxikomanie a celkově delikventní chování, jež porušuje nejen právní, ale i společenské normy, se netýká pouze České republiky. Jedná se o celosvětově závažné problémy. Pokud by tento trend vývoje těchto nežádoucích jevů pokračoval, zcela jistě by došlo k ohrožení vývoje společnosti a budoucích jedinců, kteří v ní budou žít.

Řekneme-li pojem sociální patologie (z lat. *Pathos* – utrpení, choroba), nejedná se o samostatný vědní obor. Jedná se o souhrnné označení škodlivých, neobvyklých a obecně nežádoucích společenských jevů. Studium a popisem těchto jevů se zabývá řada vědních disciplín, těmi jsou zejména psychologie, sociologie, kriminologie, etopedie, medicína a další. Tyto jednotlivé vědní disciplíny se zabývají studiem a analýzou příčin a faktorů, které vedly ke vzniku konkrétních sociálně patologických jevů, dále se zabývají analýzou zdrojů a příčin, jež umožňují jejich existenci ve společnosti. Tyto disciplíny také stanovují, aplikují a opravují preventivní doporučení a postupy, jejichž společným cílem je jejich odstranění ze společnosti.⁸

Patologické jevy či patologické chování se v současné době nahrazuje, nebo zaměňuje, za pojmy deviantní jevy či deviantní chování. Sociální patologie ale tyto pojmy zcela odlišuje. Jevy, které jsou označovány za deviantní, nemusí být totiž vždy patologické. Jednotlivé sociálně patologické jevy jsou vždy pro společnost či pro jednotlivce negativní, nežádoucí, to ale v případě deviantních jevů platit nemusí, proto je důležité při definování těchto pojmů tyto dva pojmy rozlišovat. Deviace (z lat. *Deviare* - odchylka, úchylka) – jedná se o definici způsobu chování či jednání, které není přizpůsobeno vůči společenským normám, jež jsou přijímány většinou populace. Deviantní chování porušuje spíše společenské normy stanovené většinovou populací, porušení těchto norem má spíše morální charakter, na který se nahlíží většinou v

⁸FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha, 2014, s. 15.

negativním slova smyslu. Deviace je rozlišena do dvou způsobů chování: na deviaci pozitivní a negativní. Za pozitivní deviaci s kladnými následky můžeme považovat např. přehánějící osobní hygienu, extrémní formu potírání alkoholismu (prohibice) nebo požívání zvířecí krve za účelem zvýšení imunity. Za negativní deviaci můžeme považovat např. alkoholismus, obnažování se na veřejném prostranství. Toto rozlišení poukazuje na to, že sociální deviací je kterákoli odchylka od společenské normy.⁹

Závěrem k této podkapitole můžeme říci, že patologické jevy jsou souhrnným označením nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů, jež jsou většinou pro společnost obtěžující a nebezpečné, zatímco deviantní jevy lze spíše charakterizovat jako zvláštní nebo odlišné, které nejsou pro společnost nebezpečné, ale mohou mít obtěžující charakter, např. extrémní forma potírání alkoholismu (prohibice) nebo obnažování se na veřejnosti.

„Sociální patologie a také deviace dále spíše preferují východisko spočívající v zaměření své pozornosti na jedince a etiologii jeho deviantního jednání. Koncepce sociálního rozvratu poukazuje na širší společenské aspekty příčin vzniku patologických jevů.“¹⁰

2.5 Norma a přizpůsobení

Každá individuální osoba si osvojí nebo vytvoří v průběhu svého života určitá pravidla neboli kodex, podle nichž pak osoba jedná. Tyto pravidla mohou být neuvědomělá, osvojená již od dětství, např. pravidla a normy běžné sociální interakce a komunikace s okolím, které nám vštěpují rodiče. Těž se jedná o normy nebo pravidla uvědomovaná, jimiž se každá osoba řídí proto, že je považuje dle svého úsudku za společensky správná a prospěšná.¹¹

Každý se přirozeně denně setkává se značným počtem způsobů chování v různých situacích, kdy dochází k různým odchylkám od norem. Je to způsobeno biologickou a psychickou jedinečností každého člověka, ale také řadou dalších sociálních faktorů. Normy se liší nejen mezi kulturami, ale i mezi subkulturami jedné společnosti. To co považuje jedna část obyvatel za normální, může být jinou částí obyvatel považováno za deviantní nebo za abnormální. Proto je důležité poukázat na

⁹FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha, 2014, s. 16.

¹⁰FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha, 2014, s. 19.

¹¹GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha, 2000, s. 91.

otázku konformity, neboli přizpůsobení se psaným i nepsaným společenským pravidlům či normám.¹²

2.6 Kriminalita a delikvence

Mezi nejvíce závažné a společensky nebezpečné jevy patří jednoznačně kriminalita a delikvence. Tyto oba dva jevy jsou na vysokém stupni společenské nebezpečnosti, proto je na ně vztažena zvýšená pozornost většiny členů naší společnosti. Pozornost je soustředěna na řešení tohoto problému, k tomu patří jednak ochrana společnosti, dále způsob zacházení s pachateli kriminálních deliktů, ale také předcházení a prevence těchto deliktů. Otázkou kriminality se zabývá celá řada vědních disciplín a na řešení se podílí množství různých odborníků.

Kriminalitu (z lat. *Criminalis* – zločinný, *crimen* – zločin) lze definovat jako přítomnost chování, které je v dané společnosti trestné. Jedná se o souhrn trestných činů, jež se v dané společnosti vyskytly nebo se vyskytují. Jde o činy nebo chování, které jsou sankcionovatelné podle trestního zákona, a to jak zjevné, tak latentní.¹³

Delikvence (z lat. *Delinquere* – provinit se) je z hlediska společensky nepřijatelného chování širším pojmem. Patří sem chování týkající se nejen kriminality, např. přestupky či trestná činnost osob mladší patnácti let, kdy nelze uložit trest z důvodu nízkého věku. Pojem delikvence bývá spojen v souvislosti s nežádoucími a nepřijatelnými jevy dětí a mladistvých. Pojem delikvence pronikl do humanitárních disciplín až druhotně, a to z disciplín právních. Delikvence je v podstatě právnickým klasifikováním nepřijatelného činu, který spočívá v porušování konkrétních legislativních norem určitého státu a současně je toto jednání následně sankcionováno.¹⁴

Motivy k páčání trestné činnosti u dětí a mladistvých lze jen velmi těžko vysvětlit a stanovit. Ve většině případů se jedná o nevyzrálé osobnosti, jež provedly čin v afektu a ani neví, proč ho spáchaly, natož aby si jedinci uvědomovali následky svých činů. V dnešní době chybí mladistvým osobám smysl pro majetkové hodnoty a často trpí nedostatkem zodpovědnosti. Patří k tomu i nerespektování společenských pravidel a přirozeně i autorit. V dnešní době jsou na mladistvé kladeny vysoké nároky v oblasti sociální interakce mezi vrstevnickými skupinami, které kladou důraz na nejnovější

¹²GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha, 2000, s. 92.

¹³FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha, 2014, s. 169.

¹⁴FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha, 2014, s. 170.

módu a na celkový koncept prováděných aktivit ve volném čase. Na tom by nebylo až tak nic špatného. Problém je ale v určitých aktivitách prováděných mladistvými, jež mají charakteristické rysy pro dnešní dobu.¹⁵

2.6.1 Znamky trestné činnosti mladistvých

Způsob, jakým páchají mladiství trestnou činností, je především daný jejich psychickým a somatickým vývojem, osobními vlastnostmi a zkušenostmi. Právě v tomto směru se mezi mladistvými a dospělými vyskytují určité individuality, mezi které můžeme zařadit například následující:

- trestná činnost je většinou páchána ve skupině,
- předmět útoku je vybírán hodnotově jinak, než u dospělých,
- příprava a plánování trestné činnosti je nedokonalá,
- chybí dostatek vědomostí a schopností při překonání překážek, často je použito nevhodných předmětů k dosažení cíle,
- mladiství pachatelé používají neúměrnou tvrdost, která se projevuje devastací a ničením předmětů,
- mladiství pachatelé jednají především více emotivně než rozumově, trestná činnost je páchána pod vlivem nastávající situace,
- při opakování trestné činnosti se objevují specifické znamky z předcházející trestné činnosti,
- předměty získané trestnou činností jsou rozdělovány mezi jednotlivci ve skupině, kde funguje patrná hierarchie,
- na páchání trestné činnosti mladistvých má často velký vliv alkohol nebo jiné návykové látky.¹⁶

2.6.2 Druhy trestné činnosti mladistvých

Mladiství velmi často odcizují předměty, které momentálně potřebují, nebo které se jim vzhledem k jejich věku líbí. Mohou to být např. automobily, motocykly,

¹⁵PODANÁ, Z., BURIÁNEK, J. *Delikvence mládeže, trendy a souvislosti*. Praha, 2015, s. 45.

¹⁶MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 81.

elektronika všeho druhu, mobilní telefony, oblečení, zbraně, cigarety, alkohol, léčiva apod. Věci získané krádežemi většinou sami užívají, nebo je prodávají. Kradou-li ve skupině, věci si často rozdělují. Při dělení je patrná hierarchie ve skupině a také podíl na spáchané trestné činnosti. Dalšími trestnými činy, které mladiství většinou páchají, jsou:

- krádeže motorových vozidel dvoustopých,
- poškozování cizí věci,
- zatajení cizí věci,
- sprejerství,
- výtržnictví,
- nedovolená výroba drog pro druhé osoby,
- krádeže v bytech,
- krádeže jiné na osobách,
- krádeže věcí z aut,
- neoprávněné držení kreditní karty,
- šíření poplašných zpráv,
- krádeže jízdních kol.¹⁷

Mezi další trestné činy spáchané mladistvými se zařazují velmi často i tyto:

- znásilnění,
- pohlavní zneužívání,
- vydírání,
- úmyslné ublížení na zdraví.¹⁸

¹⁷MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 81.

¹⁸MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 81.

3 Kriminogenní faktory kriminality mladistvých

Pojem kriminogenní faktory lze obecně vymezit jako rizikové činitele, které motivují, usnadňují, vyvolávají nebo podporují kriminální a delikventní činnost, jež chápeme jako patologickou. Kriminalita a delikvence má multifaktorový charakter, to znamená, že jsou způsobeny nebo ovlivněny více činiteli. Za tyto činitele, které mají podstatný význam pro vyšší pravděpodobnost vzniku kriminálního a delikventního jednání nejen u mladistvých, můžeme považovat biopsychosociální faktory, jež jsou ve vzájemné interakci.

- Vnitřní faktory – jsou to faktory přímo spojené s osobou pachatele a pocházejí z jeho vnitřního prostředí. Jedná se o faktory biologické a psychologické, jež vycházejí ze zděděných a vrozených vlastností jedince.¹⁹
- Vnější faktory – jedná se o faktory, které mají souvislost s vnějším prostředím pachatele. Patří sem vliv rodiny, školy a širšího prostředí, dále vliv vrstevníků či volnočasových aktivit, případně i jiné faktory vyskytující se v sociálním prostředí, např. televizní vysílání, kde nám ukazují násilí dnes a denně.²⁰

3.1 Vnitřní faktory

3.1.1 Biologické faktory

Z prvních **biologických faktorů**, které mají souvislost s vyšší pravděpodobností ke kriminálnímu a delikventnímu chování, je pohlaví. Mužské **pohlaví**, jakož to dominantní a silná osobnost ovládána testosteronem, bylo již od doby ledové směřováno k plnění náročnějších a mnohdy riskantnějších úloh, než je to mu u žen. Muži se kriminality i delikventního chování dopouštějí mnohem častěji než ženy. Důvodem by mohlo být právě to, že muži, co se týká dosažení seberealizace, jsou od přírody více agresivní a sociálně dravé osobnosti, na rozdíl od žen, které mají vrozený jiný vzorec chování. Druhý biologický faktor je vrozená dispozice k určitým způsobům reagování na jednotlivé situace. Jedná se o vrozené, neurofyziologicky podmíněné dispozice, tzn. fyzikální a chemické procesy v nervové soustavě člověka. „Tyto osoby mají vyšší míru impulzivitu a nižší míru frustrační tolerance. Tyto dispozice jsou dány geneticky. Mohou rovněž vzniknout v průběhu vývoje plodu v prenatálním a

¹⁹MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 31.

²⁰MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 31.

perinatálním období.²¹ U mladistvých jakožto mladých pachatelů je jejich patologické chování podmíněno jejich hormonálními změnami, které násobí všechny jejich emoční impulzy k páčání kriminální a delikventní činnosti. Mladiství jsou ve věku mezi patnáctým a osmnáctým rokem svého života nejohroženější skupinou pro páčání trestné činnosti. Je to dáno jejich neopotřebovanou fyziologií, silou a chutí poznat něco jiného a rozhodovat se podle svého myšlení. Velmi často souvisí jejich patologické chování s nedostatečným mravním a morálním rozvojem jejich osobnosti, to vede k neuvědomení si rizik plynoucích z jejich jednání. U mladistvých, jak již v dnešním světě bývá zvykem, je jejich jednání podpořeno návykovými látkami, jako je např. alkohol a marihuana. Tyto látky jsou v dnešním světě již snadno k sehnání, a to mladistvým ještě více zastíní úsudek o tom, co je správné.²²

3.1.2 Psychické faktory

Psychickými faktory, jako je např. úroveň mentálních schopností, se zabývá psychologie. Tento faktor, vzhledem k jeho genetické podmíněnosti, lze považovat spíše za vrozený, tzn. úroveň mentální schopnosti nemůžeme úplně změnit, lze ji jenom upravit. Mezi delikventní populací mladistvých můžeme nalézt jedince s inteligencí na úrovni od mentální retardace až po genialitu. Dá se říci, že kriminálního jednání se dopouštějí obecně jedinci, jejichž rozumové schopnosti jsou nižší, s tím souvisí nižší schopnost posoudit vážnost dané situace a důsledky z ní plynoucí. Toto kriminální jednání bývá zpravidla nedokonalé právě z pohledu přípravy a samotného jednání. Kriminálního jednání se dopouštějí samozřejmě i jedinci s vyšší rozumovou schopností až na úrovni geniality. U nich je promyšlená příprava a samotné kriminální jednání na vysoké úrovni.²³

Psychické poruchy nebo-li odchylky u mladistvých mají velký podíl na páčání kriminální činnosti z toho hlediska, že většina mladistvých si neuvědomuje následky plynoucí z jejich jednání, a často jsou k tomu nabádáni svými vrstevníky, v nejhorším případě svými rodiči nebo opatrovníky. Mladistvá osoba je díky své nedozrálé osobnosti velmi ovlivnitelná. Když se jedná o osobu, která je navíc rozumově na nízké úrovni, tak pravděpodobnost, že se tato osoba kriminalizuje, je vysoká.

²¹FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha, 2014, s. 171.

²²FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha, 2014, s. 171.

²³FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha, 2014, s. 172.

Význam mají také vrozené dynamické vlastnosti osobnosti souhrnně označované jako temperament. Projevují se v chování a v reakcích na podněty. Vyšší pravděpodobnost k poruchám chování, tedy i k delikvenci, má jedinec s cholerickým laděním (emočně labilní extrovert). Je silně vzrušivý, má sklon k výbuchům hněvu a k agresi, těžko se ovládá, jedná a reaguje často impulzivně a nerozvážně.²⁴

3.2 Vnější faktory

Sociální faktory jsou nejdůležitějšími nástroji pro vedení, usměrňování a koordinování mladistvé osoby. Nejvýznamnějšími sociálními faktory, ve kterých si jedinec utváří vzorce svého chování, jsou jednoznačně rodina a vrstevnické skupiny.

3.2.1 Rodina

Jestliže rodina neplní své funkce podle normy, tak je z hlediska výchovy dysfunkční, to má pro vývoj dětí a mladistvých často negativní důsledky, proto jsou významné všechny funkce rodiny. K delikventnímu chování často dochází u jedinců, u nichž nebyla naplněna emocionální funkce (psychická). Jde o problém psychické deprivace.²⁵

3.2.2 Vrstevnická skupina

Ve vrstevnických skupinách často dochází k uspokojování individuálních potřeb a především touze po seberealizaci, ke které v rodině i v normálním školním prostředí nedochází. Příslušnost k určité skupině s asociálními nebo antisociálními návyky chování značným způsobem ovlivňuje jedince k nežádoucímu způsobu života a jeho následného rozvoje poruch chování včetně chování kriminálního.²⁶

3.3 Příčiny a podmínky vzniku kriminality mladistvých

Kriminalita je jev, který je vymežován širokou stupnicí různých faktorů, proto nejsou názory na příčiny a podmínky jednotné. Kriminalita bývá obvykle produktem působení dvou nebo více činitelů, tím pádem je vznik a průběh kriminálního jednání zpravidla výsledkem působení více příčin. Podmínku trestné činnosti lze chápat jako situaci či okolnost, která napomáhá působení příčiny kriminality. Mezi příčinou a

²⁴FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha, 2014, s. 172.

²⁵VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha, 2012, s. 227.

²⁶VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha, 2012, s. 228.

podmínkou existuje úzká, vzájemně proměnitelná souvislost, a proto je vztah mezi nimi navzájem se podmiňující.²⁷

3.4 Rodinné prostředí

Rodina jakožto instituce má pro vývoj a život člověka nenahraditelný význam. Sociálně patologickým jevům předchází celá řada kriminogenních faktorů, tyto jevy jsou sice podmíněny souborem různých biopsychosociálních faktorů, avšak negativní působení rodiny na jedince patří k velmi častým zásadním příčinám.

Rodina je pro mladistvé považována za nejdůležitější sociální skupinu, protože v ní dochází k uspokojování jejich fyzických, psychických a sociálních potřeb. Rodinný kruh poskytuje zázemí potřebné k sociální seberealizaci. Rodina je zdrojem určitých a specifických zkušeností a forem chování, které jedinec nemůže získat v jiném prostředí. Každá rodina má utvořený specifický systém hodnot a své výsady, které ovlivňují chování všech členů rodiny ve vzájemném působení s vnějším okolím.²⁸

Společenství rodiny je důležité pro vývoj jedince ve všech směrech, a to hlavně v psychickém rozvoji, protože to předurčuje budoucí společenskou roli a identitu jedince. V některých případech se rodina může stát sama o sobě zátěží. Může se tak stát i zdrojem vzniku a rozvoje různých psychických problémů a následných sociálně patologických jevů. Může dojít k vážnému narušení psychosociálního vývoje a fungování všech jejích členů, zejména ale dětí.²⁹

Jevů, které mohou negativně působit, je celá řada. K nejzávažnějším jevům v rámci rodiny patří následující:

- Problém dysfunkce nebo dokonce úplný výpadek činnosti jako rodiny, zejména pokud je spojen s psychickou deprivací.
- Problém odlišných osobností rodičů od normy, rodiče nemohou, neumějí nebo se dokonce nechtějí starat o své potomky, rodiče se dopouštějí asociálního chování.

²⁷TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie – Jak studovat zločin*. Praha, 2010, s. 22.

²⁸FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha, 2014, s. 156.

²⁹GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha, 2000, s. 155.

- Problém celistvosti rodiny, náhradních rodičů, opatrovníků, ústavní výchovy.
- Problematika týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte nebo mladistvého.³⁰

Tyto problémy lze souhrnně označit jako poruchy rodičovské role. Často ke ztrátě funkčnosti rodiny a jejímu následnému rozpadu dochází v souvislosti s doprovodnými deviantně patologickými jevy rodičů, těmi mohou být různé závislosti, jako je např. alkoholismus, gamblerství, drogové závislosti, prostituce či násilí.

Poruchy rodičovské role jsou faktory, jež souvisejí s nezvládnutím a neschopností zvládat rodičovské úkoly v rámci rodiny. Rodiče z různých důvodů nemohou, nechtějí nebo nejsou schopni vykonávat úlohy, které jsou důležité pro správný vývoj dítěte. Tyto poruchy můžeme třídit následujícím způsobem:

Rodiče se o své dítě nemohou starat. Důvodů je hned několik. Tím prvním může být vliv nepříznivých přírodních podmínek a situací např. přírodní katastrofy, devastace prostředí, ve kterém se nachází rodina. Druhým důvodem může být např. válka, bída, chudoba, to se bude týkat celého regionu. Třetím důvodem je např. nemoc, úmrtí jednoho z rodičů, invalidita.³¹

Rodiče se o své dítě starat neumějí či nedovedou. Jedná se o situace, kdy rodiče nejsou schopni obstarat svým potomkům dostatečný vývoj a uspokojit jejich základní potřeby z několika důvodů. Tím prvním je vlastní nezralost, neschopnost vyrovnat se s netradičními situacemi, jako je mimomanželské narození dítěte, tělesně nebo duševně postižené dítě a situace, že jejich děti, týká se to převážně mladistvých, čekají svého potomka. Patří sem také situace, kdy se jeden z rodičů nemůže starat o své dítě, poněvadž je mu v tom druhým rodičem, který má dítě ve své péči, zabraňováno.³²

Rodiče se o dítě starat nechtějí. Počáteční faktory jsou v poruchách osobnosti rodičů, např. disharmonická osobnost, psychopatie, nepřizpůsobování novým životním podmínkám, kteří pak daným způsobem neplní rodičovské povinnosti. Zájem rodičů o své děti nebývá dobrý, někdy jsou vůči nim až nenávistní. Od rodičovské strany chybí

³⁰FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení.* Praha, 2014, s. 156.

³¹MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence.* Praha, 2011, s. 44.

³²MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence.* Praha, 2011, s. 44.

potřebná péče o děti, v nejhroších případech je opouštějí. Dá se říci, že se jedná o zanedbávání dítěte jak v oblasti somatické, tak po stránce duševní.³³

Rodiče se o dítě starají nadměrně až hyperprotektivně. Dítěti nebo mladistvému se dostává větší pozornosti než je třeba. O takovém jedinci se dá říci, že je rozmazlený. Důsledkem toho je, že jedinec nemá vytvořený hodnotový žebříček a dochází k tomu, že např. jedinec nerespektuje cizí autoritu, neváží si hmotných věcí a peněz, jakmile není něco podle nich, začnou být vzpurní atd.³⁴

Jakmile rodinné zázemí není dostatečně harmonické a fungující, dochází velmi často k tomu, že děti nebo mladistvé osoby žijící v takovéto domácnosti začnou s delikventní nebo kriminální činností. Takováto proměna v delikventní nebo kriminální osobnost již v tak raném věku s sebou nese značné komplikace do budoucího života. Komplikace se mohou týkat jak v zaměstnaneckém uplatnění získání odborných kvalifikací, tak v založení vlastní rodiny, která by fungovala podle zavedených společenských norem. Pokud mladiství postoupí do fáze dospělosti a pokračuje v kriminálním a delikventním chování, tak se dá hodnotit, že rodina jakožto základní institut každého dítěte naprosto ve všech ohledech selhala, a pravděpodobnost na resocializaci jedince je velmi malá.

Dysfunkční a afunkční rodina

Z pohledu společenských norem plní rodina řadu základních funkcí (biologických, ekonomických, psychologických, sociálních.).

Pokud rodina neplní některé tyto základní funkce, může se stát pro její členy zdrojem eventuálního negativního vývoje. Vlivem negativního vývoje dochází k poruchám v chování a vzniku rozvoje sociálně patologických jevů. V takovém případě se dá říci, že se jedná o dysfunkční nebo dokonce afunkční rodinu. Taková rodina není schopná zajistit normální zázemí pro dítě nebo mladistvého a naplnit požadavky společnosti na jeho řádnou výchovu. V dysfunkční rodině existují zpravidla mezi partnery napjaté vztahy, dále chybí pedagogicko-psychologická funkce co se týče výchovy, a také může být nedostačující sociálně-ekonomické zázemí. Tyto zmíněné věci mohou narušit rodinné klima, respektive rodinnou soudržnost, bez níž je výchova celkem problematická. V afunkční nebo-li nefunkční rodině neexistují téměř žádné

³³MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 44.

³⁴MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 44.

vztahy mezi partnery, a to ani vůči svým dětem. Partneři v rámci rodiny neplní žádné ze základních úkolů a vážně tím ohrožují existenci svých dětí. U dětí nebo mladistvých dochází vlivem funkcí takovýchto rodin k traumatizaci, poruchám vlastní osobnosti a často je to u nich důsledkem patologického jednání.³⁵

Podle zjištěných poznatků autora existují čtyři typy nebo-li modely rodin:

- Funkční rodina: v takovéto rodině je zajištěna dobrá výchova podle společenských norem. Takovýchto rodin je v běžně populaci většina.
- Problémová rodina: rodina, v níž se vyskytují poruchy některých funkcí. Tyto poruchy nijak vážně neohrožují rodinný systém či vývoj dítěte. Rodina je schopna tyto problémy vlastními silami řešit či kompenzovat.
- Dysfunkční rodina: v ní se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí rodiny. Tyto poruchy již bezprostředně ohrožují nebo poškozují výchovu ale i rodinu jako celek.
- Afunkční rodina: kde poruchy jsou tak vážné, že rodina přestává plnit svůj základní úkol. Takováto rodina svým dětem závažným způsobem škodí, nebo je dokonce ohrožuje v existenci do budoucna a někdy dokonce i na životě. Pokus o nápravu takovéto rodiny je zcela zbytečný.³⁶

Rodina jako sociální institut prochází v posledních letech významnými změnami. V současné době se objevuje trend, že spolu partneři nejsou v manželském svazku, ale často se jedná jen o společné soužití. Nesmí se ale zapomínat na to, že základní hodnotové zaměření člověka, včetně jeho vztahu ke společnosti a prostředí, se utváří především v rodině. Zde dochází k utváření základních lidských rysů. Na otázku materiálních zdrojů, které rodina k dobrému fungování jednoznačně potřebuje, nelze zapomínat. Rodina zůstává stále nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje celkový psychosociální vývoj člověka. Formování osobnosti v rodině je nejlepším odrazem kvality rodiny. Jestliže se dítěti nedostává dostatečně potřebné výchovné péče a výchovných vzorů, může se jednat o výchovnou zanedbanost. Výchovně zanedbávanými jsou zejména děti rodičů s nízkou kulturní úrovní, někdy ale paradoxně také děti v rodinách s vysokou ekonomickou úrovní. Jsou to případy, kdy rodiče nemají

³⁵SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha, 2001, s. 71.

³⁶FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha, 2014, s. 156.

na dítě čas, protože mají spousty jiných aktivit, např. příliš mnoho práce, mají své soukromé aktivity, nebo si myslí, že když dítěti poskytnou peníze, je to jako výchovné opatření dostačující. Rodina okolnímu světu může působit jako harmonický celek, opak je ale pravdou. Rodina, jejíž atmosféra vzájemných vztahů je mezi jednotlivými členy nedostatečná, často vyžene děti do jiných společenství, místo toho, aby je k sobě více připoutala, jsou to např. vrstevnické skupiny nebo-li party, jež často překračují normy a zákony.³⁷

V některých případech se rodina a rodinné prostředí mohou stát zdrojem vzniku a rozvoje různých psychických problémů a následných sociálně patologických jevů. Dochází k vážnému narušení psychosociálního vývoje a fungování všech jejích členů, zejména ale dětí. Jedná se o případ, kdy rodina neplní některé ze svých funkcí, dále o případy, kdy rodiče nejsou schopni či nechtějí z různých důvodů o své děti pečovat.³⁸

3.5 Vrstevnické skupiny

Pro rizikové mladistvé z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější než pro ty, kteří vyrůstali v rodinách s dostatečnou mírou podpory a vedle toho měli vytyčené meze dovoleného chování. Požadavky na přizpůsobování jsou ve vrstevnické skupině obvykle vyšší než v jiných skupinách. Obsahují nejen způsoby vyjadřování, ale i úpravu zevnějšku, druh poslouchané hudby, způsob chování k opačnému pohlaví, postoj ke škole, k rodičům, k penězům, ke kouření, k drogám a alkoholu. U mladistvých frustrovaných malou podporou rodiny je více pravděpodobné, že budou toužit po přijetí vrstevnickou skupinou. Touha po přijetí bude silnější než u mladistvých s dobrým rodinným zázemím. Uvnitř vrstevnických skupin má vůdce party velký vliv a také toho využívá. Ve vrstevnických skupinách se také vyskytuje fakt, že jedinec musí projít takzvaně vstupním rituálem do zavedené delikventní skupiny. Na jedince, který vstupuje do skupiny, je kladen veliký tlak. Vstupní rituál většinou zahrnuje konkrétní činnost, kterou musí jedinec vykonat. Tato činnost bývá zpravidla patologického charakteru. Delikventní party většinou vznikají z podskupin mladých lidí, kteří se dobře znají z jedné instituce např. školy. Tyto skupiny se vymknou běžným sociálním mechanismům, např. přestanou chodit do školy, do učení a vytvoří si vlastní hodnotový žebříček, anebo se běžným sociálním mechanismům vymknou jen v době svého volna. Některé skupiny jsou přivedeny ke kriminální činnosti tím, že tráví většinu svého času v

³⁷SATIR, V. *Kniha o rodině*. Praha, 2006, s. 24.

³⁸SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha, 2001, s. 109.

hernách, na diskotékách a podobných podnicích.³⁹ Na tento způsob života potřebují ale dostatek prostředků, proto si začnou opatřovat prostředky následujícími způsoby:

- lhaním rodičům, že potřebují peníze na školní akce,
- půjčkami od svých kamarádů mimo partu,
- drobnými krádežemi,
- prodáváním svých osobních věcí,
- prodáváním marihuany,
- vydíráním.

Požizování peněz těmito způsoby, je jen dočasné řešení, které nemá budoucnost. Jednorázové shánění peněz probíhá pokaždé jinými způsoby, jednou to může být prodejem svých osobních věcí, podruhé vymámením peněz od svých rodičů. Po čase tyto způsoby již nebude možné praktikovat, tak si jedinec začne půjčovat od svých kamarádů mimo partu, aby mohl splatit alespoň částečně své dluhy či si začne peníze obstarávat drobnými krádežemi. Dalším možným výdělkem je prodej marihuany, tento způsob získávání peněz se provádí organizovaně mezi více jedinci, kde postava figuruje jako zprostředkovatel drogy k prodeji. V nejhorším případě se jedinec uchýlí k vydírání, kdy jeho dosavadní způsoby sehnání peněz už nejsou dostačující, nebo je už nemůže používat.

Kriminogenní skupiny a subkultury

Dnešní společnost, která má určitou strukturu politickou a kulturní, nepřímo ovlivňuje vrstevnické skupiny mladých lidí, kteří si na základě společenské situace vytváří svoje vlastní, na první pohled nezávislé ideologie. Tyto ideologie mohou být živnou půdou delikventního jednání. Jiné skupiny je jen kopírují. Vznikají tak sítě podobně se orientujících skupin, které mohou přesahovat i hranice států. Ze skupiny se může stát hnutí, které bude ze začátku expandovat, ale může také úplně zaniknout. Příslušnost k určité skupině nebo ideologii jedinci představují zejména svým zevnějškem, uctíváním určitých symbolů i druhem preferované hudby. Tyto způsoby

³⁹MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 83.

demonstrace své subkultury jsou většinou mimo zavedené normy širší společnosti. Toto jsou některé známější subkultury mládeže:

- **Punkeři** (hlavním směrem je odpor vůči nacismu, komunismu, rasové diskriminaci, politice a válce),
- **Skinheadi** (vyznávají hodnoty jako hrdost, přátelství, soudržnost a loajalita k pracující třídě),
- **Hiphopeři** (uvolněný nezávislý projev v rámci své hudby přímo na ulici),
- **Satanisté** (satanismus lze chápat ve většině jeho forem jako negaci tradičního křesťanství, touhu vymezit se proti němu a do značné míry i znechucení většinovou společností),
- **Fotbalový hooligans** (jsou fotbaloví radikální fanoušci, svůj původ mají v Anglii),
- **Hipsteři** (jsou příslušníci, kteří si zakládají na tom, že jsou nezávislí v myšlení, odívání i tvorbě. Často přejímají nové trendy jak v hudbě tak v kultuře.),
- **Emo** (je subkultura, která je definována emo hudebním stylem (metalcore), mladickou přecitlivělostí a touhou po romantice. V původním významu označuje výraz spíše vnitřní rozpoložení, jako je smíření se se životem a smrtí.).

Stabilní a nestabilní kriminální skupiny

Tyto dvě skupiny rozdělují mladistvé podle toho, jakým směrem se organizují. **Stabilní a integrované skupiny** vznikají nejčastěji v prostředí, kde je delikventní jednání akceptováno i dospělými, dospělí si uvědomují delikventní chování mladistvých a dokonce je učí se v delikventní činnosti zdokonalovat, nebo jim poskytují návody, jak určitou činnost vykonat. Může se jednat např. o skupiny sběračů železa, kapsářů, vykradačů aut. Naproti tomu jsou **neintegrované a nestabilní skupiny**, které bývají vysoce násilnické a vznikají v nestabilním prostředí. V těchto skupinách se mládež představuje jako autorita, jež se nebojí ničeho, a každý by se jim měl raději podvolit.

Tyto skupiny vyvolávají nejvíce obav na veřejnosti. Násilí u těchto skupin není nijak výjimečné a dokonce si spory mezi sebou vyřizují pomocí násilí.⁴⁰

Drogové nebo-li pokoutní skupiny

Jestliže se mladiství neřadí do předešlých skupin, většinou se dostávají do skupiny, kterou odborníci nazývají jako drogovou subkulturu. Jejich neúspěch z nich udělal outsidersy, ale právě proto se jednotí ve skupiny a navzájem se posilují. Pro tuto skupinu je typické požívání alkoholických nápojů, užívání drog a charakteristická je u nich také sexuální promiskuita. Na alkohol a drogy získávají prostředky různými způsoby: žebráním, půjčkami, krádežemi a prodejem drog či věcí. Účastenství v takovéto skupině je pro mladého člověka nejvíce devastující jak z hlediska budoucího života, tak svého zdraví. Tito jedinci se postupem času zbavují svých přirozených návyků a potřeb, jako např. starání se o svůj zevnějšek, hygienické návyky, pravidelný příjem potravy, denní pitný režim. Takřka jediné, co má pro ně smysl, jsou drogy a alkohol.⁴¹

Rasistická skupina nebo-li subkultura

Tato skupina má blízko k subkultuře nebo-li skupině neintegrované a nestabilní, která používá násilí. Opak je spíše pravdou, protože rasistická subkultura má propracovanější ideologii a liší se ještě zejména tím, že rasismus jako hnutí má vystopovatelné dějiny. Mezi nejnovější dějiny rasismu patří ideologie skinheadů. Jejich tvrdé jádro tvoří motivované jedince uvnitř uzavřené skupiny a hierarchickou organizací téměř jako vojenské jednotky. Provádí různá cvičení se zbraněmi, učí se bojovým sportům a celkově si udržují dobrou fyzickou kondici. Mají propracovaný nábor nových členů, kteří jsou nejprve pozváni na koncerty skinheadských kapel, jsou pozorováni a testováni. Tyto skupiny mají vlastní kodex správného a nesprávného chování, vlastní pravidla pro pouliční boj a také systém spravedlnosti, podle kterého trestají sabotéry. Tito, dá se říci, elitní skupiny opovrhují pouličními „boneheads“, kteří je jen napodobují stylem oblékání a vystupováním, jsou to volné nekoordinované skupiny. Právě v těchto nekoordinovaných skupinách je nejvíce místa pro začínající mladistvé skinheady. Nejčastěji se dopouštějí výtržnictví či drobných krádeží. U elitních skinheadských

⁴⁰MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 86.

⁴¹MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 86.

skupin je situace vážnější, nejčastěji se dopouštějí ničení majetku, vážným ublížením na zdraví, někdy až s fatálními následky na životě.⁴²

Vrstevnícké skupiny a různé subkultury jsou hojným přínosem různých zkušeností, které člověk nebo-li mladistvý jinde nezíská. Jsou to zkušenosti jak pozitivní, tak i negativní. Z poznatků ale vyplývá, že většinou se jedná spíše o zkušenosti negativní, které když postihnou určitého jedince, tak je přenáší na další generaci. Jakmile jedinec dospěje a má vlastní potomky, tak je ve většině případech čeká stejná nebo podobná budoucnost, jež se vymyká zavedeným společenským normám. Takto to může pokračovat dál z generace na generaci, jedná se o takzvaný řetězový efekt.⁴³

3.6 Škola jako rizikový faktor

Po ukončení povinné školní docházky zpravidla mladiství, kteří dovršili patnáctého roku, přechází na střední školu nebo na středně odborné učiliště, kde jim začíná nová etapa života. Dosavadní postavení, které měli na základní škole, je pryč a musí si vybudovat nové. Začlenění se mezi nový kolektiv a přizpůsobení se novému prostředí s sebou někdy ale nese značné problémy. Nové prostředí nemusí zcela vyhovovat danému jedinci, a tak se v něm bude cítit nepříjemně, to může vyvolat pocity úzkosti a následně i deprese. Může dojít také k tomu, že nový kolektiv nepřijme mezi sebe daného jedince někdy i z malicherných důvodů, to může vyvolat u jedince pocit frustrace. Z těchto důvodů se může v budoucnu u daného jedince takzvaně outsidera vyskytnout patologické jednání, které bylo u něj takto vypěstováno. Po nějakém čase je možné, že to přesáhne určitou hranici a jedinec to zkrátka nevydrží a začne patologicky jednat, např. ublíží někomu na zdraví, zničí cizí majetek, přestane chodit do školy a začne se stýkat s pochybnými partami. Toto je bráno z pohledu outsidera, který je nějakým způsobem deprimován, z druhé strany se může jednat takzvaně o agresory, u kterých je patologické chování zjevné už od počátku, a bylo u nich rozvinuto např. v rodinném prostředí nebo ve vrstevníckých skupinách mimo školu.

⁴²MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 88.

⁴³JANDOUREK, J. *Sociologie zločinu*. Praha, 2011, s.47.

3.6.1 Agresivita a agrese

„Agresivita (z lat. *Aggressivus*) – útočnost, postoj nebo vnitřní pohotovost k agresii. V širším slova smyslu se takto označuje schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu o dosažení nějakého cíle a schopnost vzdorovat těžkostem.“⁴⁴

Jedná se o jistý charakteristický znak jedince, který má určité dispozice k agresivnímu chování. Každý jedinec je vybaven určitou mírou agresivity, jež potřebuje pro přežití ve společnosti. Vysoká míra agresivity může jedinci způsobovat vážné komplikace v mezilidské komunikaci, ale také to může mít negativní vliv na ostatní osoby, např. psychická újma, fyzické ublížení.

„Agrese (z lat. *Aggressio*) – výpad, útok – jednání, jímž se projevuje násilí vůči některému objektu nebo nepřátelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit.“⁴⁵

Agrese je projev agresivity v chování jedince, jde tedy o jednání, které je provedeno se záměrem ublížit nějaké osobě, nebo ji přinutit, aby vyhověla jeho požadavkům. Jedná se nejen o fyzickou agresii, ale i psychickou nebo emocionální, např. zastrasování, vyhrožování, zneuctění.

V některých případech se dá mluvit i o pozitivní agresii např. v situaci, kdy ji jedinec použije v zájmu uchování své psychické a fyzické integrity. Většinová populace považuje agresii za chování, které není v souladu se sociálními pravidly dané společnosti, tady může hrát velkou roli sociokulturní tradice dané společnosti – co je v jedné zemi považováno za normu, může být v jiné zemi považováno za velmi agresivní. Agrese může být u některých jedinců definována i jako záměrné vyhledávání sporů v rámci ubližování jiným lidem. S touto agresí se můžeme setkat např. ve školách.⁴⁶

3.6.2 Přímá a nepřímá agrese ve školách

Jedinec často bývá obětí fyzického napadení, tzn. kopnutí, facka, strčení a podobně. Jedinec se může stát obětí také nepřímo, když agresor ničí jeho majetek např. školní pomůcky. Může se také jednat o přímou verbální agresii, kdy vůči oběti směřuje zesměšňování či nadávky. Za nepřímou verbální agresii lze považovat pomluvy, nevhodné poznámky, vtípy. Dá se ještě mluvit o aktivitě a pasivitě, kdy jedinec se na agresii podílí buď aktivně, např. sám pomlouvá, fyzicky ubližuje, nebo se podílí pasivně, např. pouze přihlíží, pobízí.

⁴⁴MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha, 2009, s. 9.

⁴⁵MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha, 2009, s. 9.

⁴⁶MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha, 2009, s. 10.

Na základě těchto faktorů se dá odvodit osm druhů agresí:

- **Přímá fyzická aktivní agrese** – znamená bití oběti, fyzické ponižování, nucení k ponižujícím úkonům, využívání fyzické síly nad obětí, souhrnně to lze nazvat šikanou.
- **Nepřímá fyzická aktivní agrese** – agresor si sjednal jiného jedince, aby ublížil oběti, původní agresor pouze přihlíží a vymýšlí způsoby, jak to udělat.
- **Přímá fyzická pasivní agrese** – znesnadnění vybranému jedinci vykonat jeho cíle – ve školním prostředí je to velmi časté. Jedná se o schovávání nebo ničení pomůcek, které jsou důležité pro řádné plnění úkolů v jednotlivých předmětech např. zničení nebo schování geometrických pomůcek, rozlámání tužek.
- **Nepřímá fyzická pasivní agrese** – nejvíce se s ní setkáme opět ve škole. Jedná se o ignorování nebo zesměšňování některých požadavků jedince např. uvolnění místa v lavici.
- **Přímá verbální aktivní agrese** – ve školním prostředí je to jedna z nejčastějších agresí. Jedná se o nadávky, urážky, slovní ponižování. Jedinci nepovažují tuto agresi za něco patologického, jedinec, který zná více nadávek a sprostých slov, bývá hierarchicky na vrcholu.
- **Nepřímá verbální aktivní agrese** – jedná se o rozšiřování pomluv proti určitému jedinci. Může se jednat o první stadium šikanování, které potom doprovází psychické ubližování, posměch jeho oblečení nebo účesu. Můžou být proti němu vedeny i intriky.
- **Přímá verbální pasivní agrese** – jedná se o naprostou ignoraci daného jedince např. odmítání odpovědět na pozdrav, na jakoukoliv otázku. Napadený jedinec je pro agresora neexistující osobou. Může to způsobit, že se s jedincem nebude ve třídě bavit naprosto nikdo. To pro napadeného jedince může být spouštěcí mechanismus k budoucímu patologickému jednání.
- **Nepřímá verbální pasivní agrese** – jedná se o nezastání se někoho, kdo je nespravedlivě obviňován nebo kritizován.⁴⁷

⁴⁷MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha, 2009, s. 30.

Školní prostředí, jakožto sociální instituce pro mládež, je z pohledů rodičů bráno jako druhé zázemí hned po rodině. Rodiče, kteří vychovávají své potomky podle ucelených společenských norem, je posílají do školy s pocitem, že škola nebo-li školní prostředí jim rozvine jejich dobré vychování a návyky, jež získali výchovou a absolvováním základní školy. Může to tak samozřejmě být, ale i nemusí, protože problém může nastat ve chvíli, kdy se jedinec dostane na střední školu nebo na středně odborné učiliště, kde velmi záleží na daném kolektivu a celkovém prostředí. Pokud mladistvému nebude vyhovovat nebo se stane outsiderem, může mít pro něj neblahé důsledky na jeho dosavadní výchovu a společenské návyky.

Rodiče, kteří vychovávají své potomky mimo zavedené společenské normy, je posílají do školních institucí s pocitem, že škola je od toho, aby se starala o jejich výchovu a naučila je společenským návykům. V současné době to takto bohužel ve většině případech není, protože dnešní doba je velmi hektická a na učitele jsou kladeny vysoké nároky jak v rámci výchovy, tak v předávání nových poznatků. Jakmile se dostane na základní školu dítě, kterému nebyla v rodině obstarána dostatečná výchova a péče, tak je z něj spíše takzvaný samorost a učitelé to mají s jeho zvládnutím velmi těžké. Takového jedince škola obvykle nebaví a považuje ji za něco nepotřebného a obtěžujícího. Tento jedinec se velmi těžko změní a s přestupem na střední nebo středně odborné učiliště se jeho chování jenom zhorší. Na takovéto škole je mladistvý více méně dobrovolně a záleží jenom na něm, jak se bude vyvíjet ve svém chování a přístupu k ostatním. Ve většině případech to dopadá špatně, protože na těchto školách, jako jsou střední a středně odborné učiliště, je velký výskyt kriminogenních faktorů.

Zejména to mohou být vytvořené party, které holdují drogám a alkoholu, určití jedinci, kteří nabádají ostatní jedince ke krádežím, jedinci, již mají oblibu v šikanování ostatních slabších nebo podle nich, divných jedinců. Je také běžné, že mladiství dochází do školy zcela výjimečně, škola jim slouží jenom jako shromažďovací bod a odtud jdou vykonávat jiné aktivity většinou patologického charakteru. Škola jako sociálně patologické prostředí s hojným výskytem kriminogenních faktorů, které jsou zastoupeny v řadách jedinců, funguje v dnešním světě celkem dobře, jedinci, již ovlivňují ostatní, jsou největším problémem v rámci školního institutu.

3.7 Vliv médií

O vlivu médií, jakožto kriminogenním faktoru, který má vliv na socializaci na dnešní mladistvé ve vyspělých zemí, není pochyb. Mladiství, a dokonce i děti mladší

dvanácti let, sledují nejvíce ze všech médií televizi. Čas strávený sledováním televize je pro mladistvé a děti nejčastější mimoškolní aktivitou, jež se věnují. „Kvalifikovaný odhad týkající se severoamerické mládeže uváděný Hamburkem (1992) konstatuje, že průměrný dospívající v době, kdy dovršuje osmnáctý rok, má za sebou 11 000 hodin strávených ve škole a 15 000 hodin strávených sledováním televize, podle Gidensse (1989) věnuje britské dítě školního věku sledování televize během jednoho roku čas, který je ekvivalentní jednomu stu dní strávených ve škole.“⁴⁸ V televizním vysílání jsou zejména pro mladistvé nejvíce zajímavé filmy, programy s populární hudbou, zábavné pořady, ale také pořady a filmy, které jsou určeny výhradně pro dospělé publikum – právě tyto pořady jsou pro mladistvé nejvíce zajímavé. Mladiství nejčastěji sledují soukromé televizní stanice, na těchto stanicích se vysílají takové pořady a filmy, které jsou specifickým způsobem pro mladého člověka nejzajímavější, protože se na nich vysílá takový obsah, jenž se mladistvému v reálném životě nenaskytne a státní televize ho povětšinou nevysílá nebo ne v takové míře jako soukromé stanice.⁴⁹

Soukromé stanice jsou z většiny špatným příkladem pro děti a mladistvé, protože ohrožují jejich psychický, sociální a morální vývoj následujícími vyobrazovanými jevy:

- zobrazování násilí a jeho zlehčování,
- hrubé zobrazování sexu a lidského těla, mnohdy snižující lidskou důstojnost,
- agresivní zaměření proti náboženským, politickým, etnickým, sociálním skupinám,
- satirické vyobrazování válečných konfliktů a z nich plynoucí neštěstí.⁵⁰

„Patrně nejpřesvědčivější důkazy pro platnost hypotézy o škodlivém vlivu televize na děti a mladistvé, který se později projeví na úrovni násilí ve společnosti, přinesl Centerwall (1992). Podle jeho práce sledování televizních programů (v nichž je mnoho filmového i zpravodajského násilí) v době dětství a časného dospívání zvyšuje násilnou kriminalitu těchto jedinců s odstupem deseti až patnácti let, tedy v době kdy

⁴⁸MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 100.

⁴⁹JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. Praha, 2009, s. 322.

⁵⁰MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 101.

dokončují dospívání, nebo již dospělé jsou, a to nezávisle na zemi, kde se tento vztah sleduje.“⁵¹

Podle Centerwalla mladiství pachatelé většinou násilných trestných činů na území USA potvrzují, že třetina činů, za něž byli trestáni, byla přímo inspirována tím, co viděli v odvysílaných pořadech televizního vysílání. V roce 1992 výkonný výbor Americké psychologické asociace pro vliv televize na společnost prohlásil, že třicetiletý výzkum navzdory všem pochybnostem potvrdil škodlivé účinky násilí předváděné v televizním vysílání.⁵²

Nejvíce negativní účinky televizního násilí, jsou u dětí nebo mladistvých, jež jsou k násilnému chování disponovány:

- dědičnými a konstitučními faktory,
- nezájmem rodičů vůči svým dětem,
- příslušností převážně u mladistvých ke skupinám, jež sdílejí deviantní normy.⁵³

Jedinec nedostatečně vychovávaný a vedený určitou autoritou, se snadno stane obětí výchovy televize, ze které přijímá určité vzory chování, jež jsou naprosto nevhodné pro jeho výchovu a adekvátní vývoj. V rodinách, kde nefunguje řádná a disciplinární výchova, se televize stává hlavním zdrojem poznatků a informací, které dítě nebo mladiství dostane. V takovémto případě si jedinec ze získaných informací z televizního vysílání ucelí svůj vlastní jednotvárný názor o tom, co je pro něj prospěšné a co nikoliv. Většinou tento názor bývá mylný nebo zavádějící o tom, co je správné a etické. V tomto případě rodičovská prevence proti škodlivým účinkům televizního vysílání naprosto selhala. Při prevenci škodlivých účinků televizního násilí se nemůžeme spoléhat ani na školní instituce. S mediální výchovou se začalo teprve nedávno. V ní se děti a mladiství učí využívat média ke svému prospěchu. Nejefektivnějším způsobem mediální výchovy je výroba vlastních televizních či rozhlasových pořadů. Tento způsob vlastní intervence se rozrůstá především na gymnáziích, dalším způsobem může být vlastní výroba novinového zpravodajství např. dětmi na základní škole. Toto je nejlepší a nejefektivnější způsob, jak dětem a

⁵¹MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 103.

⁵²MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 104.

⁵³MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 104.

mladistvým ukázat, jak média filtrují a upravují skutečné události, když si chtějí udržet přízeň u svých uživatelů. Z toho všeho vyplývá, že určitou odpovědnost vůči dětem a mladistvým mají vedle rodičů, opatrovníků a dalších autorit i tvůrci a distributoři televizního vysílání.

Pro rodiče je pochopitelně snadnější odsuzovat obsah televizního vysílání, než si vyčítat upřednostňování konzumní posedlosti před vztahovými potřebami vlastních dětí. I v pozici učitele je snadnější obviňovat televizi z kažení mládeže, než uvažovat o diferencovaném přístupu k rizikovým žákům.⁵⁴

Vliv filmů na podvědomí

Je velmi zajímavé, jaký rozdíl je mezi vyobrazením zločince ve většině filmových děl s vymyšleným scénářem, a tím, který se drží skutečné předlohy a zobrazení zločince ve zpravodajstvích o skutečných příhodách. Filmový zločinec bývá v dnešních filmech velmi často líčen se sympatiemi, a to i v případě, že film pojednává o skutečné postavě. Fakt, že živá předloha filmové postavy zbavila života několik lidí, provedla sérii loupežných přepadení a způsobila velké škody a utrpení, nebrání režisérům, aby do této role obsazovali nejslavnější herce Hollywoodu a aby je dělali pro diváky postavami co nejzajímavějšími nebo nejsympatičtějšími.⁵⁵

Příběhy o zločincích jak těch filmových, tak i těch reálných, dostáváme z televizního vysílání dnes a denně. Akční nebo různé druhy filmových žánrů, jako je např. thriller, se vysílají každý den na různých televizních stanicích před desátou hodinou večerní. Jedná se o filmy a seriály, kde se vyobrazuje násilí na jednotlivcích nebo skupinách. V tomto směru spadá vinna nebo-li odpovědnost na zprostředkovatele televizních stanic. Některou z těchto stanic si může dítě nebo mladiství pustit kdykoliv během dne, aniž by o tom věděl jeden z jeho rodičů. Ty nejméně vhodné filmy se vysílají po desáté hodině večerní, ale mnohdy i to nezabrání dětem nebo mladistvým, aby se na ně podívali. To už ale spadá do odpovědnosti rodičů. Na druhé straně nám masmédia ukazují zločince a jejich zločiny každý den. Tito skuteční pachatelé jsou líčeni jako naprosto nežádoucí bytosti, které jsou odpadem společnosti. Je to naprosto opačný pohled od toho filmového, kde jsou zločinci vyobrazováni se svými charaktery a vlastnostmi, které nám můžou připadat někdy až hrdinské.⁵⁶

⁵⁴MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 105.

⁵⁵MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha, 2011, s. 105.

⁵⁶JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. Praha, 2009, s. 364.

Média, ať už v jakékoliv formě, ovlivňují dnešní mládež dnes a denně spíše v negativním směru. Sama mládež si to přirozeně neuvědomuje a nebrání se tomu, ještě tomu naopak napomáhá hraním takzvaných počítačových her, kde se střílí do lidí a dokonce se v tom pořádají turnaje. Toto bere dnešní mládež za zcela normální věc, a když se jim to pokusíme vzít nebo zakázat, vyvolá to ve většině případech u dítěte nebo mladistvého frustraci a jedinec se začne bránit, buď hrubými výrazy, nebo dokonce fyzickým napadáním. Jedinec si myslí, že se domáhá něčeho, na co má plné právo a cítí se přitom omezovaně. Co se týká obsahů na jednotlivých televizních stanicích, tak ve většině z nich se nachází podtext, který je naprosto nevyhovující pro mládež. Jedná se např. o erotický či násilnický podtext. Tento obsah je vtlačován do podvědomí jedince zcela bez jakékoliv odpovědnosti vůči nim. Takovýto jedinec je pomalu ale jistě adaptován na tyto prvky, jako je násilí a erotika a když mu tyto prvky odejmeme, zcela přirozeně se brání. V globálním směru to může pro společnost v budoucnu znamenat značný problém v oblasti přístupu k výchově a postavení autorit jakožto rodičů.

3.8 Vliv počítačových her

Vliv informačních technologií na dnešní mladistvé je větší než kdykoliv předtím. Po roce 2000 se informační technologie začaly vyvíjet neuvěřitelným a nezastavitelným tempem. Postupně se začaly objevovat v domácnostech počítače, které byly ještě spíše na práci než na hraní her a jeden počítač sloužil celé rodině. Postupem času se rok od roku vyvíjely více hry a stávaly se realističtějšími a přirozeně zábavnějšími. Většina počítačových her je primárně vytvářena pro dospělé hráče, ale paradoxně si největší oblibu najdou u mladých nezletilých jedinců. Hraní počítačových her pomalu ale jistě začalo vypuzovat a eliminovat klasické aktivity prováděné venku mimo domov. Postupem času, jak se počítačové hry vyvíjely a zdokonalovaly, dostaly se do popředí aktivit mladých jedinců. Dříve to bylo zpestřením a exkurzem mimo dosavadní styl zábavy, dnes to je již něco, co mladiství berou jako samozřejmost a běžný standard svého života. Následky, které ovšem plynou z této virtuální zábavy, mohou mít nedozírné negativní důsledky.⁵⁷

K hraní počítačových her inklinují převážně chlapci, kteří jsou schopni věnovat svůj čas k hraní her doslova každý den, dívky se této aktivitě věnují velmi zřídka a většinou jednorázově. Časté sezení u těchto her může vyvolat u jedince značné problémy, jsou jimi např:

⁵⁷NEŠPOR, K. *Jak přežít počítač*. Olomouc, 2011, s. 22.

- porucha pozornosti převážně ve škole,
- porucha v sociální interakci,
- stres vyvolaný neúspěchem ve hře,
- agresivita vyvolána neúspěchem ve hře,
- změna osobnosti,
- zdravotní potíže např. epilepsie, skolióza.⁵⁸

Většina z těchto vyjmenovaných problémů, jež plynou z častého se věnování počítačovým hrám, může vyvolat ještě mnohem závažnější problémy. Tyto problémy se týkají delikventního chování daného jedince, který se může dopustit slovního urážení, ničení cizí věci nebo fyzického napadání jiné osoby. V tomto případě je nutné vyhledání odborné pomoci např. v rámci školy za pomoci pedagogicko-psychologického poradce, protože v tomto stadiu chování jedince si rodiče většinou nevědí rady.

Usměrnění takového jedince nebude vůbec lehké. Závislost vytvořená na hrách je vysoká a jedinec se jich nebude chtít vzdát, vyvolá to u něj stavy frustrace, které mohou vést k další delikventní činnosti. Počítačové hry vytvářejí na hráče čím dál tím větší nátlak a dá se říci i nároky na hráčovo zkušenosti. Online hry, které se hrají přes internet s jinými hráči v takzvaných skupinách, jsou velmi náročné na neustálé se zlepšování a vyvíjení se v dané hře, to samozřejmě zabere hodně času.

Herní průmysl je nezastavitelný, a s tím souvisejí i nové technologie, které posouvají hraní her za hranice naší představivosti a je čím dál tím víc obtížnější jim odolávat. Rodiče by se měli zamyslet, zda je lepší posadit svoje dítě k počítači a tím pádem je starost o něj vyřešená, anebo se mu více věnovat v rámci např. venkovních aktivit, nebo v rozšiřování některých dovedností, které povedou jeho vývoj tím správným směrem.

Shrnutí této kapitoly

Tato kapitola pojednává o kriminogenních faktorech, které jsou činitelem, a tím pádem zrodem kriminálního jednání. Existují určité faktory, jež jsou ve vzájemné interakci a každá osoba je těmito faktory ovlivňována. Každý jedinec disponuje

⁵⁸NEŠPOR, K. *Jak přežít počítač*. Olomouc, 2011, s. 21.

individuálními předpoklady k tomu, že ho tyto faktory určitým způsobem ovlivní. Jedná se o vnitřní faktory, které se dělí na biologické a psychologické. Druhou skupinou jsou vnější faktory, jež se objevují v okolí každého jedince. Tím nejčastějším faktorem bývá vliv rodiny, potom jsou další faktory, jež souvisí se sociální interakcí např. vrstevnická skupina. Rodina jako nejdůležitější institut pro vývoj jedince je podrobně popsána v podkapitole 3.1. V této instituci představují nejdůležitější roli rodiče, ti mají primární zásluhu na výchově a řádném vývoji svých potomků, pokud se rodiče nechtějí, nebo neumějí o své potomky starat, může to mít pro daného jedince fatální následky.

Sekundární podíl na výchově mají školní instituty, toto si někteří rodiče špatně vykládají a myslí si, že škola jim dítě vychovává a postará se o kompletní edukaci, ale to je velký omyl. Jako třetím činitelem, který má vliv na vývoj a v určitém smyslu i výchovu jedince, je vrstevnická skupina, jež může klást na jedince specifické nároky, které se zcela vymykají tomu, k čemu byl jedinec směřován rodinou výchovou nebo ve škole. Tím pádem může snadno dojít k tomu, že se jedinec dopustí delikventního jednání. Dalším rizikovým činitelem jsou média, převážně televizní vysílání, kde se vysílají nevhodné pořady každý den. Televize je jedna z nejoblíbenějších aktivit dnešních mladistvých. Není se čemu divit, vzhledem k tomu, jaké se vysílají pořady. Tyto pořady atakují a tím pádem ovlivňují mladistvou mysl, která je ještě ve fázi vývoje a utváří různé pohledy na to, co se děje kolem člověka. V tomto ohledu je televize dosti nebezpečným prostředkem ke sdělování informací mladým lidem. Obdobně nebo ještě hůře jsou na tom počítačové hry. Mladiství nebo dokonce děti mladší dvanácti let hrají převážně hry, které jsou primárně vytvářeny pro dospělé hráče, a to je právě ten největší problém. V těchto hrách se zpravidla objevuje hrubé násilí např. přejíždění lidí, střelení do lidí a podobně. Existuje mnoho případů, kdy mladistvá osoba replikovala ve skutečném světě to, co viděla v počítačových hrách nebo v televizi. Všichni tito činitelé mají určitý vliv na vývoj mladého člověka, můžou mít vliv pozitivní ale také negativní, něco dokáží ovlivnit sami jedinci, ale některé faktory jsou v moci rodičů nebo jiných sociálních institucí.

4 Analýza statistických dat kriminality

Tato část bakalářské práce se zabývá analýzou statistických dat kriminality mladistvých. Tabulka bude znázorňovat podíly kriminality mladistvých ze všech pachatelů u jednotlivých trestných činů a podíl ze všech pachatelů z celkové kriminality za rok 2016. Procentuální podíl mladistvých na jednotlivém trestném činu, je vypočten tak, že je vydělen počet mladistvých pachatelů počtem celkových pachatelů, kteří spáchali konkrétní trestný čin, a výsledek je vynásoben stem.

Tabulka č. 1: Podíl mladistvých ke všem pachatelům za jednotlivé trestné činy za rok 2016⁵⁹

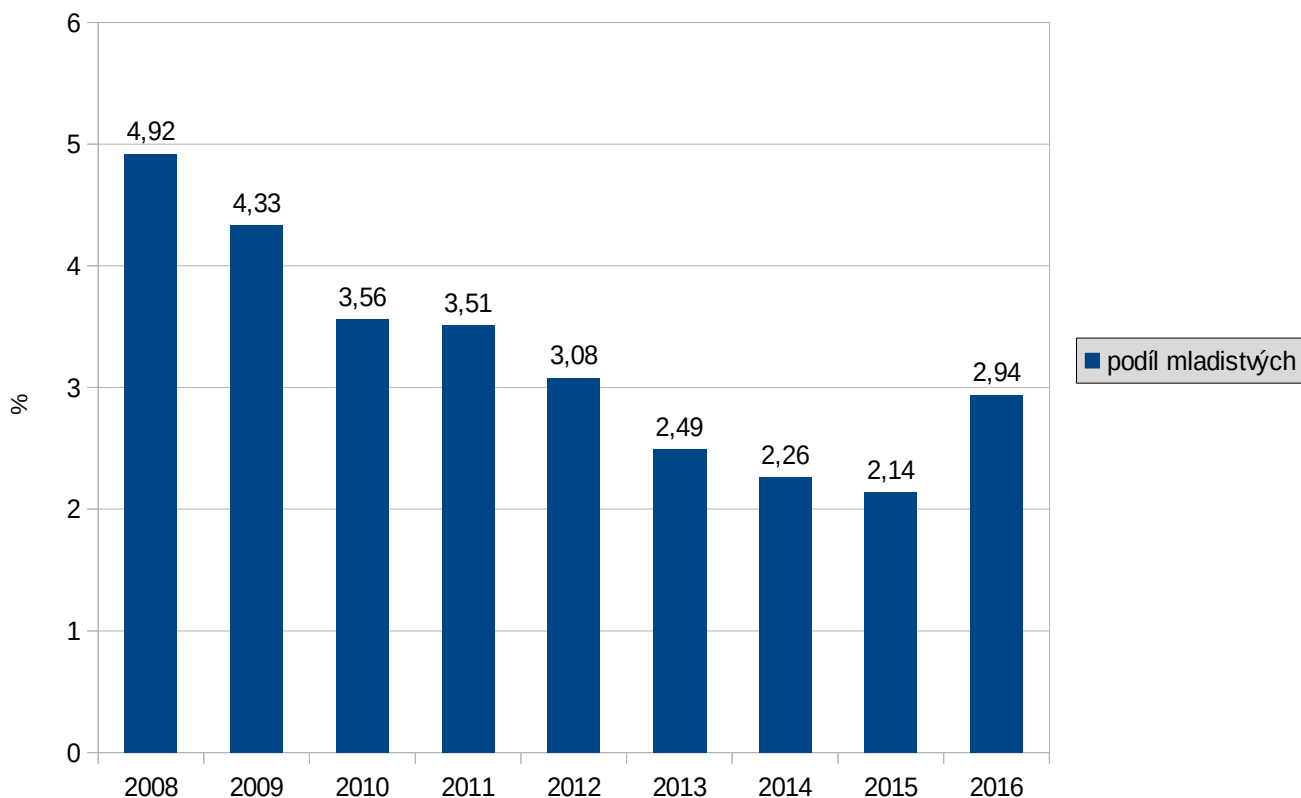
Jednotlivé trestné činy za rok 2016	Podíl mladistvých	Počet mladistvých
poškození cizí věci	4,70%	90
zatajení věci	3,61%	17
sprejerství	20,38%	169
výtržnictví	5,51%	164
ned. výr. a d. psych. I. a jedů pro jiného	4,27%	151
neopráv. držení plateb. prostředků	3,50%	77
šíření poplašné zprávy	3,85%	4
krádeže mot. vozidel dvoustopých	6,99%	103
krádeže v bytech	6,28%	98
krádeže jiné na osobách	7,95%	89
krádeže věcí z aut	3,54%	55
krádeže jízdních kol	4,82%	54
znásilnění	7,34%	35
pohlavní zneužívání	30,01%	160
vydírání	5,39%	54
úmyslné ublížení na zdraví	12,73%	244
Celková kriminalita	2,94%	3233

⁵⁹Zdroj – Statistiky kriminality Policie ČR

Z tabulky lze vyčíst, že mladiství se u vyjmenovaných trestných činů podílí nejvíce na trestném činu pohlavní zneužívání 30,01% a nejméně na trestném činu neoprávněné držení platebního prostředku 3,50%. Druhý největší podíl mají mladiství na trestném činu sprejerství 20,38% a druhým nejmenším podílem na krádeži věcí z aut 3,54%. Za třetí se mladiství hojně podíleli na úmyslném ublížení na zdraví 12,73% a méně na zatajení věci 3,61%.

Graf č. 1⁶⁰

podíl mladistvých ke všem pachatelům na celkové kriminalitě v % za posledních devět let

Z grafu vyplývá, že podíl mladistvých z celkové kriminality má od roku 2008 do roku 2015 tendenci klesající, v roce 2016 je tendence mírně rostoucí. V roce 2008 byl podíl mladistvých ke všem pachatelům na celkové kriminalitě 4,92% (6014 mladistvých osob) a v roce 2015 byl podíl mladistvých 2,14% (2186 mladistvých osob). Počet podílu mladistvých se snížil o 2,78%. V roce 2016 se podíl mladistvých oproti roku 2015

⁶⁰Zdroj – Statistiky kriminality Policie ČR

navýšil o osm desetin 2,94% (3233 mladistvých osob). Za zmínku stojí, že v roce 2010 byl podíl mladistvých 3,56% a v roce 2011 byl 3,51%, rozdíl mezi nimi je jen pět setin %.

Vývoj kriminality mladistvých je pozitivní, tím pádem neodpovídá veřejnému mínění, že kriminalita mladistvých za posledních devět let stoupala. V roce 2016 je zaznamenán mírný vzestup, ale není nijak drastický.

5 Analýza dotazníkového šetření

Cílem tohoto dotazníkového šetření je zjistit veřejné mínění u osob starších osmnácti let o kriminalitě mladistvých a celkovou obeznámenost s touto kriminalitou. Sběr dat byl realizován pomocí vyhotoveného dotazníku, který obsahuje deset otázek uzavřeného typu s možností výběru odpovědi ano, ne, nevím a byl nazván „Vliv sociopatologických jevů na kriminalitu mladistvých.“

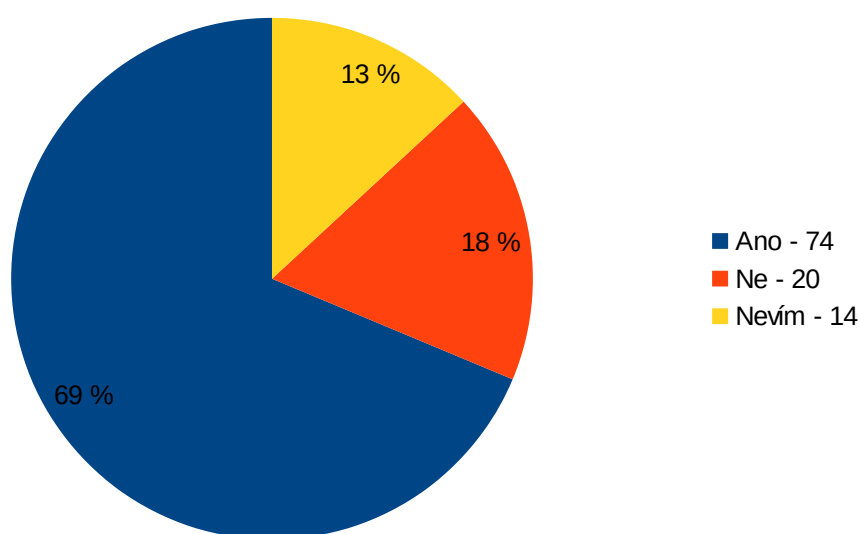
Byly stanoveny dvě hypotézy: Hypotéza č. 1: minimálně 30% dotázaných se setkala ve svém okolí s kriminalitou mladistvých, Hypotéza č. 2: většina respondentů (alespoň 51%) je toho názoru, že nejčastější příčinou kriminality mladistvých je nestabilní či rozvrácené rodinné zázemí.

Bylo rozdáno 110 dotazníků, které byly samozřejmě anonymní a dobrovolné. Jejich návratnost pro analýzu odpovědí byla 98% tedy 108 dotazníků.

- **Otázka č. 1: Je podle vás problematika kriminality mladistvých aktuální problém?**

Otázka č. 1 zjišťovala názor respondentů, zda je kriminalita mladistvých aktuální problém. Z grafu lze vyčíst, že 69% respondentů označilo odpověď ano, 18% respondentů označilo odpověď ne a zbytek – 13% respondentů nevím

Graf č. 2⁶¹

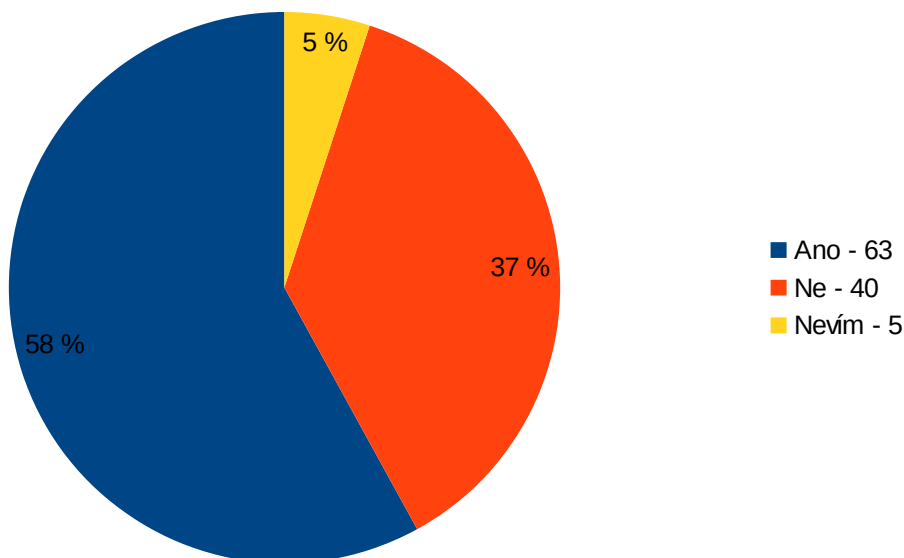

⁶¹Vlastní zdroj

Otázka č. 2: Je podle vás nejčastější příčinou kriminality mladistvých nestabilní (rozvrácené) rodinné zázemí?

Více jak polovina respondentů 58% se domnívá, že za kriminálním chováním mladistvých může nestabilní či rozvrácené rodinné zázemí, 37% označilo odpověď ne a zbylých 5% zvolilo odpověď nevím.

Graf č. 3⁶²

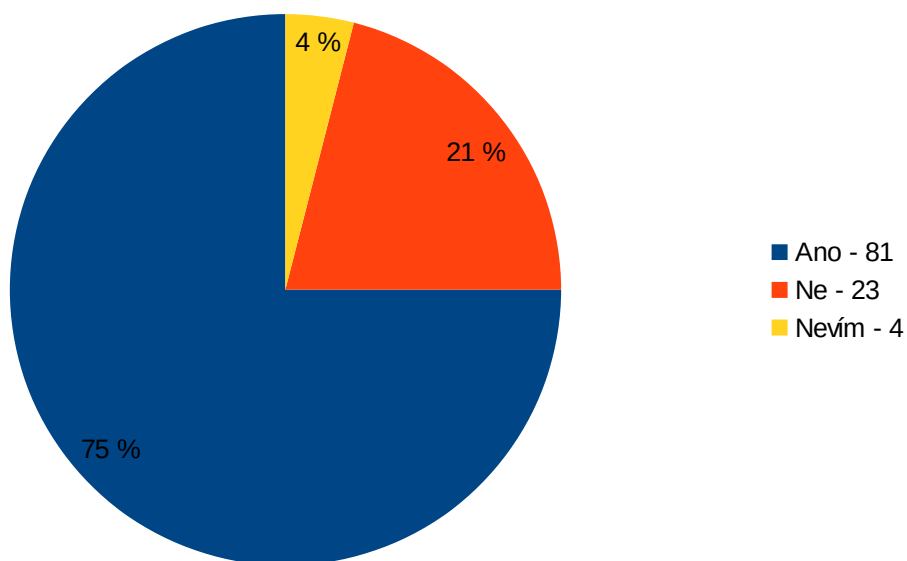

Otázka č. 3: Má podle vás nejméně polovina mladistvých osob zkušenosti s návykovými látkami (např. marihuana, alkohol)?

Na tuto otázku odpovědělo 75% dotázaných ano, 21% odpovědělo ne a zbylých 5% dotázaných označilo odpověď nevím.

⁶²Vlastní zdroj

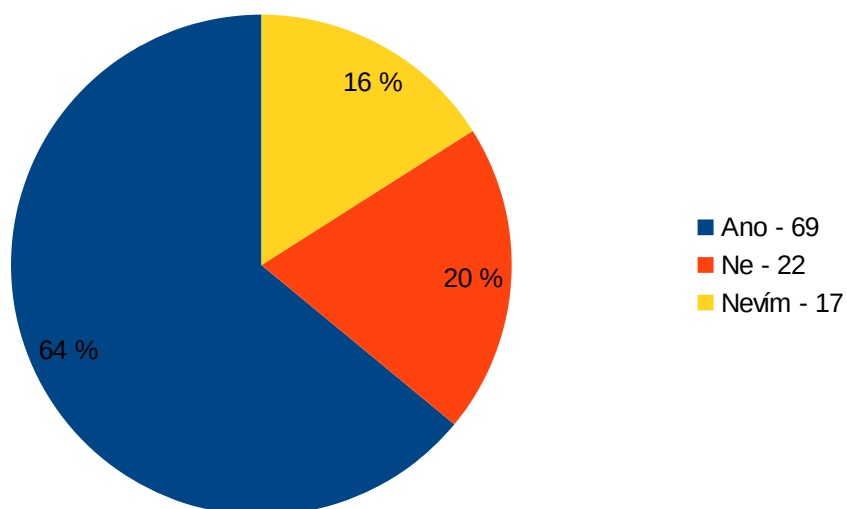
Graf č. 4⁶³

Otázka č. 4: Mají na kriminalitu mladistvých vliv jejich vrstevnické skupiny (party)?

Na tuto otázku zda mají na kriminalitu vliv jejich vrstevnické skupiny odpovědělo 64% dotázaných ano. 20% odpovědělo ne a zbylých 16% neumělo jednoznačně odpovědět.

Graf č. 5⁶⁴

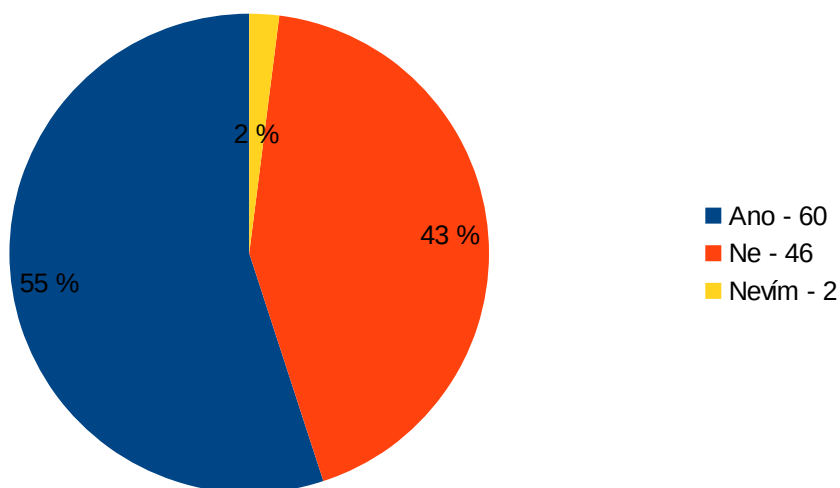
⁶³Vlastní zdroj

⁶⁴Vlastní zdroj

Otázka č. 5: Myslíte si, že dnešní mladiství postrádají úctu k autoritám (např. rodič, učitel, policista)?

U této otázky označilo 55% dotázaných odpověď ano, 46% si myslí, že mladiství mají úctu k autoritám dostačující a 2% označila odpověď nevíím.

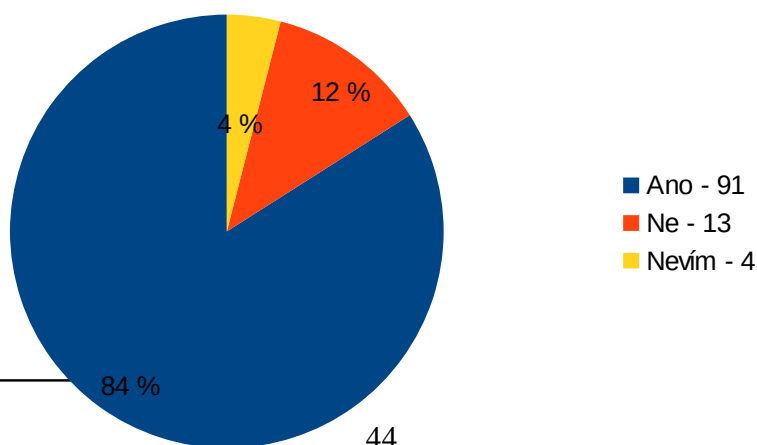
Graf č. 6⁶⁵

Otázka č. 6: Myslíte si, že kriminalita mladistvých souvisí s jejich nedostatečnou disciplínou (kázní, povinnostmi)?

Valná většina 84% respondentů si myslí, že kriminalita mladistvých souvisí s jejich nedostatečnou disciplínou (kázní, povinnostmi), toto procentuální zastoupení odpovědí není překvapením. 12% si myslí, že nikoliv a zbylá 4% označila odpověď nevíím.

Graf č. 7⁶⁶

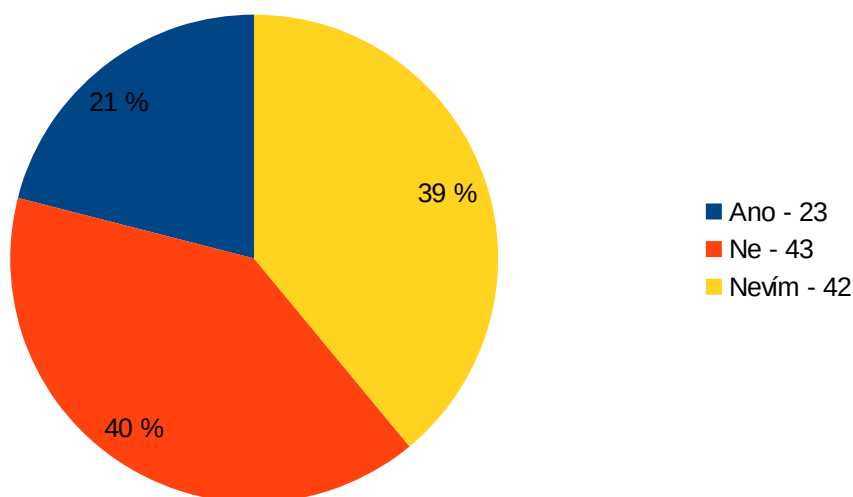

⁶⁵Vlastní zdroj

Otázka č. 7: Je podle vás prevence kriminality mladistvých dostatečná?

Na tuto otázku odpovědělo 21% respondentů, že prevence tykající se mladistvých je dostatečná. 40% odpovědělo, že není a zbylých 39% odpovědělo nevim.

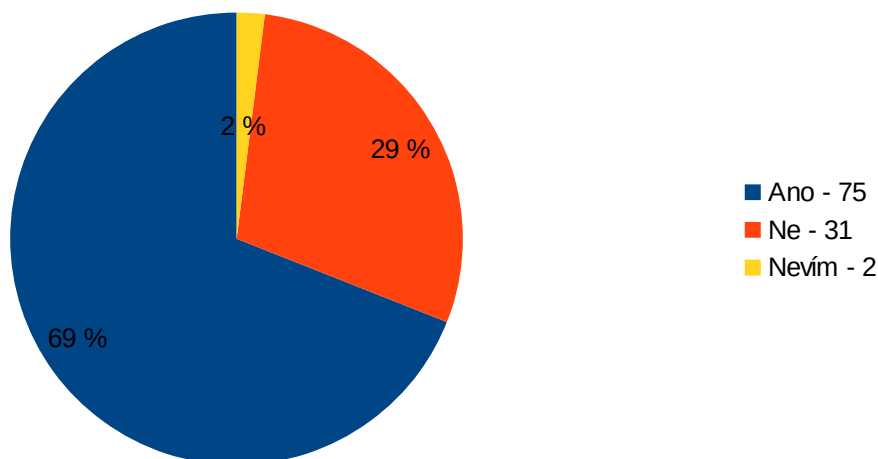
Graf č. 8⁶⁷

Otázka č. 8: Myslíte si, že kriminalita mladistvých v posledních deseti letech vzrostla?

Na otázku, jestli v posledních deseti letech kriminalita vzrostla, většina – 69% odpovědělo ano. 29% zvolilo odpověď ne a zbylá 2% dala odpověď nevim. My ovšem ze statistik kriminality víme, že tendence kriminality mladistvých od roku 2008 do roku 2015 je jednoznačně klesající, ale v roce 2016 kriminalita mladistvých mírně vzrostla.

Graf č. 9⁶⁸

⁶⁶Vlastní zdroj

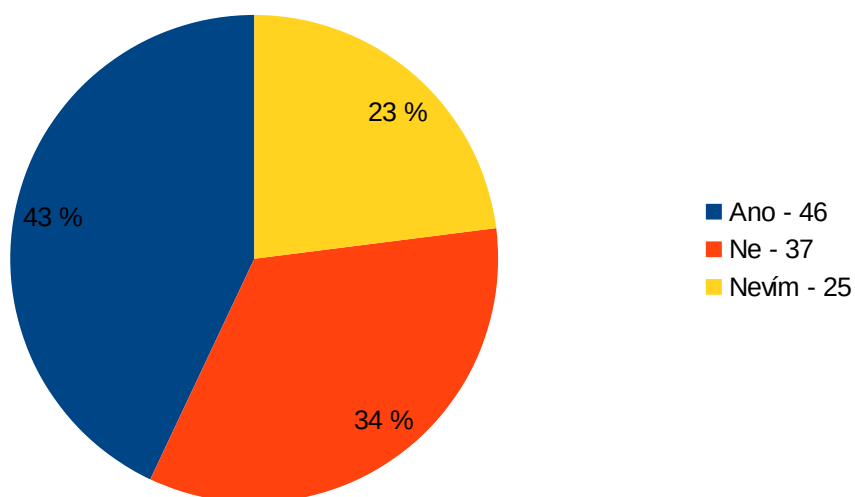
⁶⁷Vlastní zdroj

⁶⁸Vlastní zdroj

Otázka č. 9: Má konzumní styl života dopad na kriminalitu mladistvých?

Na tuto otázku odpovědělo 43% respondentů že ano. 34% respondentů si nemyslí, že by konzumní styl života měl dopad na kriminalitu mladistvých a zbylých 23% nemá ucelený názor.

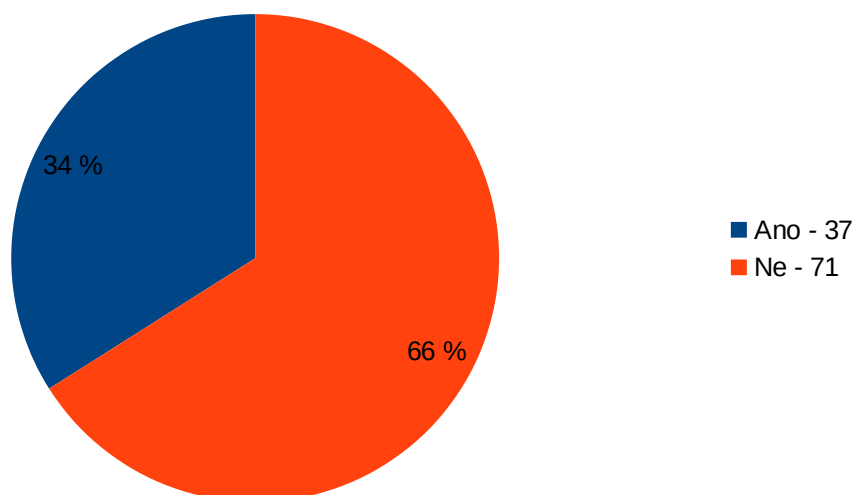
Graf č. 10⁶⁹

Otázka č. 10: Setkali jste se někdy ve svém okolí s kriminalitou mladistvých?

U této otázky mohli respondenti vybrat ze dvou odpovědí, 34 % dotázaných se s kriminalitou mladistvých osobně nebo ve svém okolí setkala a 66% nikoliv, což je pozitivní informace.

Graf č. 11⁷⁰

⁶⁹Vlastní zdroj

⁷⁰Vlastní zdroj

Dotazníkové šetření v rámci dílčího cíle bakalářské práce mělo zjistit veřejné mínění u dospělých osob o kriminalitě mladistvých a celkovou obeznámenost s ní a také to, zda je tato obeznámenost dostatečná. Z otázky č. 1: *Je podle vás problematika kriminality mladistvých aktuální problém?* je zřejmé, že většina dotázaných si uvědomuje závažnost kriminality mladistvých pro budoucí generace. Na tuto otázku odpovědělo ano 74 respondentů ze 108. Otázka č. 2: *Je podle vás nejčastější příčinou kriminality mladistvých nestabilní (rozvrácené) rodinné zázemí?* Na tuto otázku odpovědělo ano 63 dotázaných ze 108, z této otázky vyplývá, že rodina jako kriminogenní faktor je mezi dospělou populací převážně známá, tento problém nestabilních nebo rozvrácených rodin si uvědomuje. Otázka č. 4: *Mají na kriminalitu mladistvých vliv jejich vrstevnické skupiny (party)?* Stejně jako u otázky č. 2, tak i tady většina dotázaných přesněji 69 odpovědělo ano. I z této otázky vyplývá, že většina dospělých má jednotný názor na to, že vrstevnické skupiny mohou mít vliv na kriminalitu mladistvých. Otázka č. 6: *Myslíte si, že kriminalita mladistvých souvisí s jejich nedostatečnou disciplínou (kázni, povinnostmi)?* U této otázky valná většina odpověděla ano, přesněji 91 ze 108 dotázaných. Z této otázky podle označených odpovědí vyplývá, že většina respondentů vnímá tento problém jako hlavní příčinu, proč dochází k sociopatologickým jevům u mladistvých, samozřejmě disciplína mladistvých osob souvisí s jejich výchovou a celkově rodinným zázemím. Poslední klíčová otázka je č. 7: *Je podle vás prevence kriminality mladistvých dostatečná?* Celých 43 respondentů odpovědělo, že není dostatečná, přestože statistiky od roku 2008 do roku 2015 říkají opak – kriminalita mladistvých měla tendenci klesající. Pouze v roce 2016 kriminalita mladistvých mírně vzrostla.

Respondenti odpovídali na otázky ve valné většině tak, že mají ucelený a jednoznačný názor na tuto problematiku. Dokáží instinktivně odhadnout určitý problém a označit jeho možné příčiny. Celková a obecná obeznámenost s problematikou kriminality mladistvých je dostatečná.

Informace z dotazníkového šetření mají také za úkol potvrdit nebo vyvrátit dané hypotézy:

Hypotéza č. 1: minimálně 30 % dotázaných se setkala ve svém okolí s kriminalitou mladistvých.

Tato hypotéza se **potvrdila**. Celkový počet dotazovaných osob, které se setkaly s kriminalitou mladistvých ve svém okolí je 34%, tedy 37 respondentů.

Hypotéza č. 2: Většina respondentů, alespoň 51 %, je toho názoru, že nejčastější příčinou kriminality mladistvých je nestabilní či rozvrácené rodinné zázemí.

Tato hypotéza se také **potvrdila**. 58% dotazovaných je toho názoru, že nejčastější příčinou kriminality mladistvých je nestabilní či rozvrácené rodinné zázemí.

6 Návrhová opatření

Důležitým blokem této bakalářské práce je najít možnosti preventivních opatření, které by přispěly alespoň k částečné eliminaci kriminality mladistvých. V širším měřítku je dobré zaměřit se na všechny věkové skupiny od dětí mladších patnácti let až po seniory. Osvěta by se měla týkat všech věkových generací, a to z jednoho prostého důvodu, a tím je celková informovanost neboli znalost o problémech kriminality mladistvých. Tím vznikne vzájemné působení mezi jednotlivými věkovými skupinami např. prarodič a vnuk, rodič a dítě nebo sourozenec starší patnácti let a sourozenec mladší patnácti let. V rámci primární prevence by bylo dobré zprostředkovat informace o jednotlivých preventivních aktivitách všem občanům. Nejúčinnějším zprostředkováním těchto informací je tištěná forma např. článek v regionálním magazínu, poštovní leták nebo úřední deska. Zprostředkování informací pomocí internetu je další varianta, ale nelze se na to spoléhat, protože zejména u seniorů není internet až tak rozvinut.

V rámci primární prevence a z ní vycházejících preventivních programů, by se měla veřejnost seznámit s kriminalitou v obecném měřítku. Cílem jednotlivých preventivních programů je, aby cílová skupina získala takové informace, znalosti a postoje, které podporují zdravý životní styl a aby tyto znalosti a dovednosti dokázala uplatnit ve svém budoucím životě. Následně je důležité, aby primární prevence měla utvořené programy dle věkového složení. Pro dospělou populaci by měly být utvořené cíle tak, aby dostala nejen relevantní a objektivní informace o obecné kriminalitě, ale především informace o příčinách a prevenci kriminality mladistvých nebo celkově kriminality mládeže. Programy pro mladistvé by měly být utvořené tak, aby informovaly o škodlivosti návykových látek, seznámit je s možnostmi řešení obtížných situací spojených s užíváním návykových látek. Nejlepším způsobem zprostředkování těchto informací by bylo osobou, která měla zkušenosti s návykovými látkami, protože jen ona dokáže předat relevantní informace o daném problému. Dále by se měly mladistvým předat informace o alternativních možnostech trávení volného času, ale také o trestní odpovědnosti za spáchané trestné činy. Z prostudované literatury je zřejmé, že hlavním faktorem ovlivňující mladistvé je rodina. Rodina by měla mít ve výchově mladistvé osoby nejdůležitější roli. Tato role, by měla být určitým způsobem hlídána a usměrňována správným směrem. Intervence ze stran úřadů, by měla být soustředěna na problémové nebo nefungující rodiny. Těmto rodinám, by měla být poskytnuta sociálně poradenská služba, která by přispěla k zamezení nesprávné výchovy a současně delikventního jednání mladistvých. Ze zjištěných poznatků dále vyplývá, že dalším

faktorem ovlivňující mladistvé je škola. Škola, by měla věnovat pozornost svým výchovným poradcům a zajistit jejich odbornou kvalifikaci v rámci prevence kriminality. Tento poradce, by seznámil žáky s kriminalitou a s postihy, které jim budou hrozit.

Z analýzy statistických dat kriminality vyplývá, že kriminalita mladistvých od roku 2008 do roku 2015 klesala, ale v roce 2016 mírně vzrostla. Je důležité, aby preventivní opatření nepolevovala ve svém úsilí o snížení této kriminality. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že obeznámenost u dospělých s kriminalitou mladistvých je dostatečná, ale i nadále je velmi důležité zprostředkovávat informace široké veřejnosti o problematice kriminality mladistvých.

Co se týče jednotlivých aktivit v rámci sociální prevence, tak by každé město a územně samosprávné celky (obce) měly mít vytvořenou každoroční strukturu jednotlivých preventivních aktivit. Města tyto aktivity zpravidla mívají ve svém strategickém plánu, ale obce prvního a druhého stupně nikoliv. Proto by bylo dobré agitovat pro povinné preventivní programy v těchto obcích. Určitě by nebylo na škodu, kdyby se na úředních deskách objevily propagační plakáty, na kterých by byly stručné informace „co se stane, když provedu určitý trestný čin“, nebo informace o příčinách jednotlivých trestných činů. Dále by se mohly na obecních úřadech zavést propagační materiály např. letáky, vizitky, brožury, katalogy s danou problematikou. Samozřejmě by se měly města a obce zaměřit na zprostředkování různých aktivit, a také zprostředkovat možnosti uplatnění pro mladistvé.

Závěr

Všechny cíle této bakalářské práce, které byly určeny, se podařilo splnit. V závěru je nutné říci, že zvolené téma v bakalářské práci je vzhledem k situaci v dnešní společnosti potřebným tématem. Kriminalita mladistvých je jedním z nejzávažnějších problémů současné, ale i budoucí společnosti. Je velmi důležité, aby se tomuto problému věnovala dostatečná pozornost a iniciativa ze strany odborníků. Je zapotřebí si uvědomit všechny příčiny kriminality mladistvých a snažit se tyto příčiny co nejvíce eliminovat. Represe, která má důležitou úlohu a odstrašující charakter, je důležitým nástrojem pro nápravu delikventních jedinců. Prevence je ale neúčinnějším nástrojem, protože se snaží předcházet delikventnímu jednání. V rámci prevence je důležité projektovat stále nové preventivní programy, jak na celostátní, tak i na místní úrovni, které by eliminovaly tuto kriminalitu.

V první části této práce byly osvětleny některé pojmy, které jsou důležité pro spojení se s daným tématem. V další kapitole se pojednávalo o kriminogenních faktorech, jako je rodina, škola, vrstevnické party atd., které jsou zrodem kriminálního jednání mladistvých. Praktická část se zabývala statistickými údaji policie České republiky. Byla analyzována data a následně byl formou tabulky a grafu znázorněn podíl mladistvých ke všem pachatelům, kteří se podílí na jednotlivých trestných činech a následně podíl mladistvých ke všem pachatelům na celkové kriminalitě za posledních devět let. Další metodou bylo dotazníkové šetření, které obsahovalo deset otázek uzavřeného typu. Tento dotazník vyplnilo sto osm respondentů. Cíl dotazníkového šetření se výborně propojoval s cílem bakalářské práce. Posledním blokem této práce je návrhové opatření, jež by snížilo kriminalitu mladistvých. Návrhová opatření se pohybují spíše v mezích primární prevence, která je z několika ohledů neúčinnějším nástrojem pro předcházení kriminality mladistvých.

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo objasnit podstatu patologického jednání mladistvých a zjistit proč k němu dochází a jaké jsou příčiny. Podle zjištěných poznatků je podstatou kriminálního jednání mladistvých nedostatečný a nevyhovující psychický a morální vývoj dítěte. Jedinec tím pádem strádá pohled a ucelený názor na to, co je ve společnosti žádoucí a co nikoliv. Za hlavní příčinu patologického chování lze označit rodinu, protože výchova a rodinné zázemí se z velké části odráží na chování jednotlivého jedince. Za sekundární příčinu lze označit členství v nějaké vrstevnické partě nebo větší subkultuře, která může mít sklony k páchání delikventní činnosti.

Dílčím cílem této práce bylo zjistit, zda je obeznámenost u lidí, specificky u dospělých, o problematice sociopatologických jevů mladistvých dostatečná. Ke splnění tohoto cíle sloužilo dotazníkové šetření a z analýzy jednotlivých otázek vyplynulo, že veřejné mínění o problematice sociopatologických jevů mladistvých je u dospělých dostatečné. Dokáží instinktivně odhadnout určitý problém a označit jeho příčiny. Druhým dílčím cílem bylo navrhnout možnosti preventivních opatření. V globálním měřítku by bylo vhodné tyto určité preventivní programy zacílit na všechny věkové skupiny, aby došlo k plošnému obeznámení s tímto problémem. V rámci měst a územně samosprávných celků by bylo také vhodné, aby se na obecních úřadech, městských úřadech a úředních deskách vyskytovaly propagační materiály a informace, které by informovaly o problému kriminality mladistvých. Z prostudované literatury také vyplynulo, že by měla být věnována pozornost problémovým rodinám, jímž by měla být poskytnuta určitá poradenská pomoc co se týče výchovy. Do prevence kriminality mladistvých, by se měly zapojit také školní instituce v rámci jejich výchovných poradců, kteří by informovali žáky se vším okolo kriminality.

Období dospívání je nejdůležitějším momentem každého člověka, proto je ho třeba pozitivně ovlivňovat a starat se o něj. Rodina a zázemí je nejhlavnějším aspektem pro bezproblémovou budoucí generaci.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha : GRADA, 2014. 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0.
2. JANDOUREK, J. *Sociologie zločinu*. Praha : PORTÁL, 2011. 176 s. ISBN 978-80-262-0026-0.
3. JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. Praha : PORTÁL, 2009. 416 s. ISBN 978-80-7367-466-3.
4. MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha : PORTÁL 2011. 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8.
5. MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha : GRADA, 2009. 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.
6. NEŠPOR, K. *Jak přežít počítač*. Olomouc : COMPUTER MEDIA, 2011. 128 s. ISBN 978-80-7402-069-8.
7. PODANÁ, Z., BURIÁNEK, J. *Delikvence mládeže, trendy a souvislosti*. Praha : TRITON, 2015. s. 232. ISBN 978-80-7387-860-3.
8. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha : PORTÁL, 2001. 176 s. ISBN 978-80-7367-250-8
9. TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie – Jak studovat zločin*. Praha : GRADA, 2010. 216 s. ISBN 978-80-247-2982-4.
10. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha : KAROLINUM, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

Zahraníční autoři

11. GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha : ARGO, 2000. 594 s. ISBN 80-7203-124-4.
12. SATIR, V. *Kniha o rodině*. Praha : PRÁH, 2006. 349 s. ISBN 80-901325-0-2.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb. O odpovědnosti mládeže a za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů*. Česká republika [online]. 2003. Dostupný z WWW: <<http://zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>
2. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Česká republika [online]. 2009. Dostupný z WWW: <<http://zakonyprolidi.cz/cs/2003-40>>

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Podíl mladistvých ke všem pachatelům za jednotlivé trestné činy za rok 2016.....	38
---	----

Seznam grafů

Graf č. 1: Podíl mladistvých ke všem pachatelům na celkové kriminalitě v % za posledních devět let.....	39
Graf č. 2: Je podle vás problematika kriminality mladistvých aktuální problém?.....	40
Graf č.3: Je podle vás nejčastější příčinou kriminality mladistvých nestabilní (rozvrácené) rodinné zázemí?.....	41
Graf č. 4: Má podle vás nejméně polovina mladistvých osob zkušenosti s návykovými látkami (např. marihuana, alkohol)?.....	42
Graf č. 5: Mají na kriminalitu mladistvých vliv jejich vrstevnické skupiny (party)?	42
Graf č. 6: Myslíte si, že dnešní mladiství postrádají úctu k autoritám (např. rodič, učitel, policista)?.....	43
Graf č. 7: Myslíte si, že kriminalita mladistvých souvisí s jejich nedostatečnou disciplínou (kázní, povinnostmi)?.....	44
Graf č. 8: Je podle vás prevence kriminality mladistvých dostatečná?.....	44
Graf č. 9: Myslíte si, že kriminalita mladistvých v posledních deseti letech vzrostla?..	45
Graf č. 10: Má konzumní styl života dopad na kriminalitu mladistvých?.....	45
Graf č. 11: Setkali jste se někdy ve svém okolí s kriminalitou mladistvých?	46

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazníkové šetření

Vliv sociopatologických jevů na kriminalitu mladistvých – DOTAZNÍK

Tento dotazník je zcela anonymní a je vytvořen se záměrem zjistit veřejné mínění o kriminalitě mladistvých (**mladistvý ve věku 15 – 17 let**) a celkovou obeznámenost s touto kriminalitou.

Veškeré získané informace slouží pro vypracování analýzy do mé bakalářské práce.

Děkuji za vyplnění.

Vratislav Kšanda

1) Je podle vás problematika kriminality mladistvých aktuální problém?

a) Ano b) Ne c) Nevím

2) Je podle vás nejčastější příčinou kriminality mladistvých nestabilní (rozvrácené) rodinné zázemí?

a) Ano b) Ne c) Nevím

3) Má podle vás nejméně polovina mladistvých osob zkušenosti s návykovými látkami (např. marihuana, alkohol)?

a) Ano b) Ne c) Nevím

4) Mají na kriminalitu mladistvých vliv jejich vrstevnické skupiny (party)?

a) Ano b) Ne c) Nevím

5) Myslíte si, že dnešní mladiství postrádají úctu k autoritám (např. rodič, učitel, policista)?

a) Ano b) Ne c) Nevím

6) Myslíte si, že kriminalita mladistvých souvisí s jejich nedostatečnou disciplínou (kázní, povinnostmi)?

a) Ano b) Ne c) Nevím

7) Je podle vás prevence kriminality mladistvých dostatečná?

a) Ano b) Ne c) Nevím

8) Myslíte si, že kriminalita mladistvých v posledních deseti letech vzrostla?

a) Ano b) Ne c) Nevím

9) Má konzumní styl života dopad na kriminalitu mladistvých?

a) Ano b) Ne c) Nevím

10) Setkali jste se někdy ve svém okolí s kriminalitou mladistvých?

a) Ano b) Ne